

Margarita Dirasa
Augām dienām koku lapotnē

PIRMAIS CĒLIENS

Pirmā aina

Bezpersonisks divistabu dzīvoklis. Ap pusdienas laiku. Ārā ir saulaina diena. Dzīvoklis ir pustukšs un gluži kā pamests; izskatās, it kā iekārtojumam būtu izmantotas vecas viesnīcas mēbeles. Uz skatuves redzama pirmā istaba. Otrā atrodas tālāk dziļumā.

Māte (no aizkulisēm). Jā, mans mazais. Es par to pēkšņi iedomājos pirms diviem gadiem. Kādu rītu es ieskatījos spogulī un sevi vairs nepazīnu. Lūk, tā.

Dēls (arī aizkulisēs). Lidostā jūsu bija desmit tūkstoši, tādēļ es varēju kļūdīties; tu saproti...

Māte (smejoties). Ak! Desmit tūkstoši „mammu” (izrunā itāliešu manierē – „mamma”). Desmit tūkstoši tādu pašu kā es! (Izteiksmīgi, it kā lasot avīzes virsrakstu.) Ieradušās no visām pasaules malām, viņas pulcējas Sēnas krastos! Vai tu saproti?

Māte ienāk.

Viņa ir ļoti, ļoti veca. Tērpta melnā, sīka un tieva. Viņas rokas sedz zelta aproces. Vēlāk uz skatuves uznāk viņas dēls. Joprojām skaists. Viņam ir 45 gadi, varbūt vairāk (bet ne mazāk). Viņš ir dīkdienības un uzdzīves nobružāts. Mūžīgais bērns, kurš nekad nav strādājis, neīsts, grotesks cilvēks utt.

Dēls (aizkustināts). Mamma!

Māte. Jā... Kādu rītu tikko atvērtā pārtikas veikalā pie pašas letes pēkšņi bija spogulis... ļoti liels spogulis! Kāds ģimīš! (No sirds smejas.) Redzēt Neapoli un mirt!

Dēls (iesaistās spēlē). Vai tu aizbēgi?

Māte. Nē... Es pasaucu Mimī un parādīju to viņai... Mēs smējāmies. Ā! Man vajadzēja Tev atsūtīt fotogrāfijas; es tobrīd neiedomājos – tu zini, kā tas notiek. Bet neskumsti, ar mani viss ir kārtībā. Kaut kas tāds ar mani noteikti notiek pēdējo reizi. Es tā arī pateicu Mimī.

Māte (strauji maina toni). Es vairs to nevarēju izturēt... (Maigi.) Man vajadzēja tevi atkal redzēt. Liekas, ka nevienu vairs nevajag – un pēkšņi rodas šī vēlme. Nebraukt piecus gadus – tā nedrīkst, tas ir pārāk ilgi, vai arī vispār jāatsakās no tā visa...

Uz otrās istabas sliekšņa parādās jauna sieviete. Trīsdesmit gadu veca. Viņa izskatās necila, neievērojama. Viņa ir nobijusies.

Dēls (jaunajai sievietei). Nāc iekšā! (Jaunā sieviete lēni pienāk pie mātes. Viņa ir acīmredzami aizkustināta.) Tā ir Marsela. Viņa dzīvo kopā ar mani, es tev rakstīju.

Māte (paskatoties uz viņu un cieši aplūkojot). Labdien, Marselas jaunkundze.

Marsela. Labdien, kundze.

Māte (*it kā atvainodamās*). Man vajadzēja redzēt savu dēlu pirms nāves, jaunkundz. Jūs man jautāsiat – kāpēc?

Marsela (*ar asarām acīs, tādā balsī, it kā tūlīt raudās*). Ak! Nē...

Māte (*izbrīnīta*). Vai kaut kas ir atgadījies? Kas ar jums noticis?

Marsela. Piedodiet, kundze, bet es nekad neesmu redzējusi savu māti, tāpēc...

Dēls. Izaugusi bērnamā. Šajā ziņā nav ārstējama. Vislabāk tam nepievērst uzmanību. Tas pāriet.

Māte (*ironiski, dzedri*). Ielās ir ļoti daudz māšu.

Dēls (*Marselai*). Pietiek!

Marsela (*asarās*). Viss... Piedodiet...

Dēls (*paņem māti aiz elkoņa, likdams viņai piecelties. Rāda viņai otro istabu.*) Te ir kluss un ir laba gulta. Redzēsi, tu varēsi tajā labi izgulēties.

Māte (*svinīgi, kā viņa to turpmāk darīs bieži*). Vienīgi esmu pieradusi pie lielām telpām, lielām mājām, pat pārāk lielām, un lai ap tām būtu dārzs... vairāki hektāri... vienmēr pārāk lielās mājas... kur man naktī kļūst bail, tiklīdz es izdzirdu suņu rejas... ļauj man runāt, mazais... Kā manas domas... mani bērni... kā mani plāni un manas domas...

Dēls. Nedomā vairs par to.

Māte (*atkal sāk savu „izrādi”*). Ļauj man runāt. Divdesmit piecas istabas... divdesmit pieci bērni... Lūk, to man vienmēr ir gribējies... Pārsteidzošākais ir, ka tas nemainās... Vai es tev teicu, ka es liku paplašināt māju? Ja tā turpināšu, līdz manai simt gadu jubilejai tā būs kļuvusi par Šamboras pili!

Dēls. Kādēļ tas ir vajadzīgs?

Māte. Lai es varētu pastaigāties! Augšā un lejā, turp un atpakaļ, pastaigāties, ļaujoties izmisumam... Es nedaru neko citu kā vien krītu izmisumā! Es pavēlu visu kārtīgi izkurināt, es staigāju apkārt un krītu izmisumā ļoti ērtos apstākļos...

Marsela (*viņu tas ir iespaidojis*). Tava māte – viņa ir gluži kā Šekspīrs...

Dēls (*dusmīgi*). Un tu?

Marsela (*pavisam klusi*). Ko tad es...

Māte ir pienākusi pie dēla un uzmanīgi skatās uz viņu.

Māte. Ļauj paskatīties... (*Pievelk viņu klāt.*) Posts man... sirmi mati! Tev ir sirmi mati! Es to nebiju pamanījusi.

Dēls (*smaidot*). Četri! Vairāk nav. Tas nav nekas liels...

Māte (*Marselai*). Viņam bija visgaišākie mati, jaunkundz... zelta puisītis...

Marsela. Viņš arī tagad ir tāds, kundze, es jums zvēru...

Māte (*ar riebumu pieskaroties dēla matiem*). To jūs saucat par gaišu? Nestāstiet man pasakas, jaunkundz. Iestāstiet to kādam citam! (*Paiet nost no dēla. Deklamē.*) Viņam bija tik gaiši mati, ka varēja sajukt prātā, un es raudāju par to, ka viņš ir mirstīgs. Taču, lūk, kur mēs tagad esam nonākuši.

Viņa sakrusto rokas un stiepti žāvājas.

Dēls (*sāk sevi piespiest izrādīt prieku*). Māt, tagad ir pavasaris. Paskatiet uz sauli un debesīm. Debesis ir zilas, un mēs esam mūžīgi.

Māte (*purpina*). Mūžīgi, mūžīgi! Kā dēļ?

Marsela (*uzņemas iniciatīvu*). Ja viņam joprojām būtu tikpat gaiši mati, kā jūs stāstāt, tas neizskatītos dabiski, bet tagad ...

Dēls. Pietiek! (*Iestājas neilgs klusums, pēc tam viņš turpina, runājot kā ar bērnu.*) Runā, ka pagājušogad mazā rūpnīca ir paplašināta?

Māte (*pārsteigta, salti*). Kas tev to teica?

Dēls. Mimī.

Māte. Vai Mimī tev tagad raksta?

Dēls (*atopas un melo*). Viņa pati nē. Es viņai apjautājos... vienkārši tāpat... reizi pusgadā.

Māte. Mimī neko nezina. Viņa visu izdomā, tā Mimī.

Dēls (*samierinoši*). Tu taču visa esi zeltā, dieva vārds!

Rāda uz viņas rokām.

Māte (*piepaceļot piedurknes – zem tām redzamas citas aproces*). Tu nevari iedomāties, cik ļoti. (*Nopūšas.*) Nē, tu nemaz nevari iedomāties.

Marsela (*tuvojoties aprocēm*). Tā taču nedrīkst, kundze! Jums tagad uz rokām ir puskilograms svara!

Māte. Tas ir zelts, jaunkundz. Viņa matu zelta vietā tagad ir šis. Jūs saprotat? Nē?

Dēls. Tu nezticies Mimī?

Māte. Es nezticos nevienam, ieskaitot Mimī.

Marsela. Vai tieši tas jums bija jāsaprot?

Māte. Nē. (*Pauze.*) Lūdzu, atvainojiet, mani bērni, ja reizēm es runāju nesakarīgi. Mājās Mimī mani aptur. Šeit...

Dēls (*smejas*). Apstājies!

Māte (*smejas*). Tieši tā... jā...

Marsela (*pēc neilga kopīgas klusēšanas brīža, liekulīgi*). Vispār – jūs varbūt esat izsalkusi, kundze. Vienreiz varētu paēst arī agrāk. Kā tu domā, Žak?

Māte. Es vienmēr esmu izsalkusi, naktī, dienā, vienmēr, bet īpaši šodien.

Marsela (*tikpat liekulīgi*). Tad... tad... es parūpēšos par to.

Māte. Laba doma, laba doma, meitenīt...

Marsela (*mēģinot viņai pielabināties*). Mēs domājam, kundze, ka pēc kratīšanās lidmašīnā varētu apēst nedaudz šķiņķa, salātiņus...

Māte (*gaudulīgi*). Cik tas ir bēdīgi – salātiņi, šķiņķis! Lūk, ko esmu spiesta ēst... Man ir gremošanas traucējumi, vai tad jūs nezināt, ka man jānorij milzīgi ēdiena daudzumi?

Dēls. Viņa nezina (*rādot uz Marselu*), ka Dienvidu jūru vecās haizivis katru dienu aprij divpadsmit reizes vairāk, nekā sver pašas.

Māte (*ar zināmu riebumu, tomēr maigi*). Ak, ja jūs redzētu manu ledusskapi tur, ja tikai jūs redzētu... Pilns! Visu gadu pilns! Gluži kā Lionas stacijas bufete!

Marsela (*turpina par savu ierosinājumu, liekulīgi*). Tātad – nelielas uzkodas?

Māte (*atvērdoma somiņu*). Nē. Ja neiebilstat, lai tās ir īstas pusdienas, svētku pusdienas, jo ir taču svētki, vai ne?

Viņa noliek naudu uz galda. Marsela un Žaks skatās uz naudu, pēkšņi apjukuši. Māte sniedz Marselai dažas naudaszīmes.

Marsela (*nodrebēdama*). Es arī, kundze, gluži tāpat kā jūs, es mūžīgi esmu izsalkusi! Varat iedomāties, daži nemkad neesot apetītes! (*Neliela pauze.*) Tātad – ko?

Dēls. Visu, ko atradīsi. Nešaubies. Visu. Un daudz.

Māte. Žēl, ka vēl būs jāgaida. Ātri, mazulīt, ātri, nevajadzēja par to sākt runāt, jo tagad...

Marsela (*ļoti līksmi*). Skrienu...

Māte ar dēlu ir palikuši divatā. Īss klusuma brīdis.

Māte (*it kā taisnojoties*). Dēliņ, tu nemaz nevari iedomāties, kas tas ir par izsalkumu... pēkšņi iekšpusē atveras milzīga aka... un milzu vilnis mani nes un nes... lielāks par mani pašu... un es krītu...

Dēls (*smejas*). Arī mani vienmēr moka izsalkums.

Māte (*maigi*). Tieši tāpat kā divdesmit gados, mazais?

Dēls. Jā. Kad gadās paēst – tā ir veiksmē.

Māte (*maigi un ar lepnumu*). Kāds man ir dēls! Kāds dēls!

Dēls (*smejas*). Pagājušonedēļ mēs izdzīvojām ar pārtikas piedevu reklāmas paciņām. Mums atnesa paziņa.

Māte (*joprojām smejojoties, lēnām izņem naudu*). Kāds dēls! Paņem, mazais!

Dēls (*acīmredzami šauboties*). Visu?

Māte. Esi tik labs, visu.

Dēls (*paņem to un iebāž to sev kabatā*). Labi.

Māte (*mainot toni*). Klau, bet šī meitene...?

Dēls (*pēc īsa klusuma brīža*). Es nespēju dzīvot viens. Taču tas arī viss. Nekā vairāk. Saproti?

Māte. Saprotu.

Dēls. Agrāk es varēju iegūt jebkuru; tagad tas ir nedaudz grūtāk, bet...

Māte (*pārtraucot viņu pusvārdā*). Tas, ko man patiešām gribētos, ir baltvīnā sautēti kāposti, labi izsutināti, karsti...

Dēls (*smejojoties*). Viņa atcerēsies, viņa zina, ka tev garšo sautēti kāposti.

Māte. Tos var viegli pagatavot... Lāsīte baltvīna, uzsilda uz lēnas uguns... Ak, cik tas ir labi... Olalā! Cik tas tomēr ir labi!

Dēls (*priecīgi*). Nav nekā labāka?

Māte (*tikpat priecīgi*). Nekā.

Dēls (*jau kādu laiku minstinās, vēlas kaut ko teikt*). Es gribēju tev kaut ko teikt...

Māte (*pārtrauc viņu; viņa zina, par ko viņš grib runāt*). Nē, nesaki.

Dēls (*vienalga pasaka to, ko gribējis, bet ļoti piesardzīgi, it kā cenšoties saudzīgi paziņot nepatīkamu jaunumu*). Tikai nevajag neko iztēloties... neko... Es neesmu mainījies, saproti?

Māte. Tātad tu joprojām esi noskaņots tieši tāpat? Vai tā?

Dēls. Joprojām.

Māte (*iztālēm*). Neko darīt! Ko mēs te varam iesākt, mazais? Neko. Mēs jau iepriekš to zinājām – gan tu, gan es. Neko. (*Klusums, tad turpina.*) Tu taču zini – tava dzīve var būt skaista vai derdzīga, tomēr nav divu veidu, kā aiziet no mātes. Vienmēr ir tikai viens. Tie, kas lepojas ar savu spīdošo karjeru, šajā situācijā jūtas tieši tāpat kā es. (*Klusums.*) Es tomēr esmu ļoti izsalkusi!

Dēls. Māt, mums būs lieliskas pusdienas. Es dzirdu, ka tā meiča kāpj augšā pa trepēm.

Dēls iet uz ieejas durvju pusi. Māte paliek viena. Viņa paņem no galda avīzi, ielūkojas tajā, bet nelasa. Viņa pēkšņi šķiet ļoti nogurusi, gandrīz uz spēka izsūkuma robežas, viņa ir izmisumā.

Māte (*viena*). Es tomēr esmu ļoti izsalkusi. Tajās lidmašīnās pasniedz tikai vāju tēju un cepumus – aizbildinoties, ka lidojums nelabvēlīgi ietekmē visu šo dāmu kuņģus. Esmu tik izsalkusi, ka varētu krimst kauliņus... Man nenāktu par ļaunu kāda trekna pastēte, no tādām, kuras gatavo Mīmī. Lidojums mani nekādi neietekmē... (*Pauze.*) Kā tad būs – vai man kaut ko piedāvās? Ko?

Dēls (*atgriežas līkums kopā ar Marselu, rokās nes grozu*). Sautēti kāposti, cūkgaļas karbonāde, zaļie zirnīši, dažādi sieri un pudele božolē. Pēc piecām minūtēm sēdīsimies pie galda.

Marsela. Pateicoties jums, kundze, mēs labi pamielosimies. Žaks man vienmēr ir teicis, cik jūs esat laba!

Māte (*kategoriski*). Laba, jaunkundz, es? Ko jūs! Pirmām kārtām es esmu izsalkusi!

Marsela un dēls aiziet uz virtuvi, atgriežas, klāj galdu, atkal aiziet. Kādā brīdī dēls atkal paliek divatā ar māti. Māte sāk runāt ļoti nopietni.

Māte. Viņa nezinās, ko darīt ar tiem kāpostiem, viņa vēl ir tik jauna...

Dēls. Iešu paskatīties.

Māte atkal paņem avīzi un turpina pārtraukto monologu.

Māte. Kas mani var satraukt? Kari? Divi kari? Trīs kari? (*Aizdomājas.*) Vispārējā mobilizācija?.. Mani četri dēli?.. Viens, divi... (*Ļoti klusi, bet neapstājoties.*) Viens, divi... Viens, divi...

Dēls (*priecīgi, viņš ir visu dzirdējis*). Pietiek! Turklāt kāda no tā jēga?

Ienāk Marsela; viņa nes trauku ar kūpošiem sautētiem kāpostiem.

Māte (*viņas skatiens pievēršas sautētajiem kāpostiem*). Nekādas. Mana iztēle ir izkaltusi, tāpat kā viss pārējais. Mani dēli – karā? Kas par muļķībām! Interesanti, kurā karā? Kāpēc? Sakiet, meitiņ, vai jūs pievienojāt tiem baltvīna lāsīti?

Marsela. Jā, kundze.

Viņi trijatā apsēžas pie galda un klusējot sāk ēst. Vajag, lai klusums kļūst ilgs un neērts, nepatīkams. To pārtrauc Marsela, kā parasti – neveikli.

Marsela. Vai tagad, kundze, viss ir labi? Jūs atkal esat satikusi savu dēlu?

Māte (*ar nopūtu, turpinot ēst*). Viss ir labi. Tas ir izdarāms pavisam viegli. Viens mirklis – un gatavs. Taču vislabākais ir tas, ka man viņam nav, ko teikt.

Marsela (*pēkšņi pārstājot ēst*). Kundze, es aizmirsu jums pajautāt – no kurienes jūs atbraucāt?

Māte. Jūs zobojaties par mani, jaunkundz?

Dēls (*smejoties*). Nē, es ar nolūku nepateicu viņai tava ciema nosaukumu, lai viņu aizkaitinātu.

Māte. Es atbraucu no Francijas kolonijas, Marselas jaunkundze, no pēdējās kolonijas; tās nosaukums jums neko neizteiks, ja pareizi saprotu.

Dēls. Ja neskaita mani, kāpēc tu atbrauci – patiesībā?

Māte. Tas nav nekas īpašs... Varbūt nopirkt sev gultu, pēdējo gultu – to, uz kuras miršu. Vai man ir tādas tiesības? Vēl karbonādes gabaliņu, lūdzu, jaunkundz.

Marsela (*padodot viņai karbonādi, sev*). Žaks man nekad nav stāstījis ne par šo koloniju, ne par Mimī... tā ka es izskatos pēc idiotes...

Dēls. Pietiek! Iedod viņai kādu labāku karbonādes gabaliņu, to, kas pa kreisi, kas sulīgāks.

Māte (*gaudulīgi*). Arī kauliņu, mazais, man patīk apgrauzt kauliņus. (*Turpinot pārtraukto tēmu.*) Šo gultu es nosūtīšu ar kuģi, tā ceļos pusgadu, un, kad man to atgādās, es jau būšu mirusi un apglabāta; būtu labi izspēlēt šo joku ar Mimī.

Dēls (*skatās, kā viņa ēd; viņš ir izbijies*). Vai tu gadījumā neēd par daudz?

Māte (*gaudulīgi*). Esmu vienmēr tā ēdusi, arī trūkumā, vai tad tu vairs neatceries? (*Klusums.*) Starp citu, ja jau sākām runāt par trūkumu, pavisam aizmirsu jums pateikt – astoņdesmit strādnieku.

Marsela (*viņa ir patiešām izbrīnīta*). Astoņdesmit? (*Pēc pauzes.*) Ko viņi dara?

Dēls. Betona bloki Tiltu un ceļu pārvaldei valstī, kas ir pilnā plaukumā.

Māte. Tieši tā. Atvainojiet, bet kauliņus es vienmēr apgraužu, turot rokās. Jā, astoņdesmit strādnieku. Un tas viss turpināsies. Starp citu, vai es tev jau teicu, ka Mimī vairs nekad neatgriezīsies? Tagad viņa jau ir cita Mimī, kas ir pilnīgi mainījusi savu skatupunktu...

Dēls (*izvairoties no Francijas kolonijas un Mimī tēmas*). Tu pārāk daudz ēd, tu taču pārsprāgsi.

Māte (*piekrītoši*). Tā ir īsta vecuma priekšrocība, vienīgā. Es apēdu milža devu, bet manī paliek tikai kādi simt grami, lai uzturētu tikai... ko? Elpošanu... nedaudz siltuma.

Marsela. Man ir gluži pretēji – ja es apēdu kaut mazliet, uzreiz kļūstu resnāka, pilnīgi neiedomājami.

Māte (*nomierinājusies*). Labi! Es domāju, ka esmu paēdusi. (*Noņem savas aproces.*) Cik tās tomēr ir smagas! Nolieciet tās drošā vietā, jaunkundz, es jūs lūdzu.

Marsela (*paņemot aproces*). Olalā!

Māte. Kad turpat netālu bija šie astoņdesmit vīri, kuru sejas ir noslēgtas un nepatīkamas, vīri, kuru sejas ir cementa krāsā, kuru viņi lej apkārt mājai, es neuzdrošinājos tās noņemt. Nē, es neuzdrošinājos.

Dēls. Dažreiz pietiek tikai ieraudzīt zeltu.

Māte. Jāsaka, ka tas viss būtu pavisam vienkārši. Mimī nav klāt, un es dažreiz sev vaicāju, kas tad viņus tur, šos vīrus, tas ir pat nenormāli. Un desertu, jaunkundz, vai jūs to pasniegsiet šodien vai rīt?

Marsela. Eju.

Māte un dēls atkal paliek divatā. Abi klusē. Pirmais sāk runāt dēls. Rodas iespaids, ka māte ir aizkavējusies jau pārāk ilgi.

Dēls. Sautētie kāposti bija vienkārši lieliski.

Māte. Jā, ja nebūtu šo sautēto kāpostu... (*Viņa paņem aproces.*) Noliec tās uz kamīna.

Dēls (*smaidīdams*). Vai gribi tās saskaitīt?

Māte (*viņa kārtējo reizi ir izbrīnīta par viņu,*). Nekad taču droši nevar zināt?

Dēls. Nekad.

Māte (*kā savam sabiedrotajam*). Es domāju, labāk neskaitīsim.

Dēls. Piekrītu.

Māte. No tās valsts var izbraukt, ņemot līdzī tikai rotaslietas. Tu to nezināji, vai ne?

Dēls. Paskatoties uz tevi, es nopratu.

Māte. Šķiet, ka to ir septiņpadsmit. Lidmašīnā visi uzjautrinājās.

Dēls notrīs, pēc tam noliek aproces uz kamīna. Ienāk Marsela ar šokolādes torti. Viņa to noliek, dēls klusēdams to sagriež un sniedz gabaliņu mātei.

Māte. Mazu gabaliņu, tikai pagaršot. Ak, cik es biju izsalkusi, tas bija tik lieliski. Šis laikam arī ir prieks (*runā ar pilnu muti*), prieks atkal redzēt savu bērnu...

Marsela. Ai, bet kur tad ir jūsu aproces, kundze! Jūs izskatāties gandrīz kaila...

Māte (*norādīdama uz kamīnu*). Diemžēl! Šis zelts esmu es pati – daudz vairāk nekā šī satrunējusī sirds. (*Atbīda nost šķīvi*.) Pēkšņi man vairs negaršo torte, olalā!

Marsela (*paņem viņas šķīvi*). Kas ir šī Mimī, kundze?

Māte. Jūs vēl nesapratāt?

Māte un dēls smejas.

Māte. Es pat vairs nezinu... Viņa ir mana meita, jaunkundz, tas, kas no viņas ir atlicis, viņa vienīgā palika kopā ar mani, jo nebija pārāk glīta, bet pret mani viņa vienmēr ir bijusi labvēlīgi noskaņota, nabadzīte. (*Klusums. Māte skatās pulkstenī un klusi skaita.*) Ņemot vērā laika atšķirību, pašlaik tur ir bez desmit četri.

Dēls (*ielejot mātes glāzē božolē*). Iedzer! (*Viņa joprojām nekustas.*) Iedzer taču!

Māte (*dzer*). Saprotiet... Man nebija laika pierast pie naudas, aprast ar to. Tas notika pārāk pēkšņi, es jau biju veca, es to nemaz negaidīju... Katru dienu nauda ienāk manā mājā, tā ienāk, bet mēs ar Mimī to sašķirojam, mēs to slēpjam; un naudas līmenis lādēs visu laiku ceļas, ceļas. Ko lai iesāk ar to? Mēs ar Mimī vairs neko nekārojam. Vakaros mēs skatāmies viena uz otru, īsti nesaprotot, kas ar mums notiek... Šo naudu nevar izvest, tai jāpaliek tur, kur tā nopelnīta... Iztērēt to patiesi ir problēma, tieši tādēļ es nēsāju šos lūžņus uz rokām! (*Pauze.*) Kādi mums bija vakari kopā ar Mimī, ak! Es arī Mimī apkarināju ar rotaslietām. Ak, mana mazulīte... es tev laikam teicu? Šķiet, ka ar vecumu viņa kļūst glītāka; bija daži vakari, kad viņa izskatījās gandrīz skaista...

Marsela (*ar šausmām*). Bet, kundze, vienā jaukā dienā jums un Mimī pārgriezīs rīkli!

Māte (*noslēpumaini*). Jaunkundz, mēs to gaidām jau tik ilgi ... Es vairs neticu, ka viņi uzskatīs par vajadzīgu to darīt... Lai gan – kas zina? Kāds vientuļnieks varētu pie mums kādreiz iegriezties. (*Skatās pulkstenī.*) Vienpadsmit vakarā... Reizēm bailes kļūst spēcīgākas – kādēļ? Nevar zināt: soļu troksnis parkā... vējš... Tad Mimī kāpj uz jumta un ar karabīni rokās pārlūko apkārtni.

Marsela. Olalā!...

Māte. Uz pakalna viss satumst... Es aizmiegu.

Dēls (*turpina*). ... Viss ir mierīgi, suņi ir palaisti vaļā... Pie galvenajiem vārtiem stāv sargs, kuru norīkoja pie jums pēc tam, kad pēc valdības pavēles jūs ieguldījāt daļu no peļņas ražošanas paplašināšanās.

Māte. (*Pauze.*) Kā tu zini, ka mums ir sargs?

Dēls (*smiedamies*). Uzminēju... (*Pauze.*)

Māte. (*Draudzīgi.*) Cik mums tomēr bija brīnišķīgas pusdienas, mani bērni! Pastāstiet man par savu dzīvi, esiet tik labi.

Dēls. Tevis taču te nav... Jau pirms pusstundas tu devies turp, pie šiem vilkiem, kas ir gatavi tevi saplosīt! (*Pauze.*) Ko tu vēlies zināt par mūsu dzīvi?

Māte (*bērnīšķīgi*). Kaut ko.

Dēls (*deklamē*). Kamēr virs Parīzes aust saule un es vēl esmu šeit, lai to skatītu, viss ir labi.

Māte (*tēlotā augstāko aprindu tonī*). Viņš man ir pieķēries, jaunkundz! Ja tikai jūs zinātu, cik slinka es biju! Īsta laiskule. Kad man bija piecpadsmit gadu, mani varēja atrast laukā, aizmigušu kādā grāvī. Ak, kā man patika kaut kur klejot apkārt un gulēt... (*runā rečitātīvā, it kā iztālēm*). Bērni piedzima ļoti agri, un es ļoti agri paliku viena.

Dēls. Nevar taču vienlaikus audzināt bērnus un darīt to, kas patīk.

Māte (*turpinot*). Es agri sāku arvien mazāk un mazāk darīt to, kas man patika, un beigu beigās pārstāju to darīt pavisam. To parasti sauc par izdevušos dzīvi. Redziet, jaunkundz, kad es sāku audzināt bērnus, es to darīju ... pārspīlēti... Iepriekš es biju slinka, bet pēkšņi kļuva aktīva, neprātīgi aktīva. Ja mēs ar dēlu ar kaut ko aizraujamies...

Dēls (*izmēdot*). Ak! Būtu varējis kalnus gāzt, ja vien... ja vien rastos iespēja... (*Pēkšņi aizmirsis par piesardzību.*) Tomēr, protams, agrā ziemas rītā, kad gaidī pirmo metro vilcienu, reizēm sev saki: varbūt tas neturpināsies bezgalīgi...

Māte (*pārtraucot viņu*). Apklusti! Es lūdzu jūs runāt par savu, nevis par citu dzīvi, velns parāvis!

Dēls (*attopas*). Bet kurš gan nepazīst līdzīgus mirkļus? Tas ir arī viss, ko mēģināju pateikt.

Māte (*maigi*). Ā! Tātad tu tomēr joprojām redzi atšķirību starp labām un sliktām dienām? Tu tās atšķir?

Dēls. Pagaidām jā.

Marsela. Es taisu abažūrus. Bet vakaros ir vēl tas krodziņš Elizejas laukos.

Dēls. Tu to nesapratīsi...

Māte. Tātad es maksāju simtus un tūkstošus par lidmašīnas biļeti, lai to uzzinātu, bet tagad izrādās, ka es to nesapratīšu?

Dēls. Vakaros mēs ar Marselu strādājam pieklājīgā naktsklubā. Tur mūs baro, dod cigaretes, vakara gaitā trīs dzērieni, un tas nemaz nav nogurdinoši...

Māte. Kā baro? Vai gaļu dod?

Dēls (*viņš ir apjucis, gandrīz apstulbināts*). Jā, dod.

Māte. Ko jūs darāt dienā?

Dēls. Guļam.

Māte. Tādēļ jūs abi esat bāli kā līķi!

Dēls (*laipni*). Lai redzētu sauli, vajadzēja sagaidīt tevi.

Māte. Arī jums, kā es saprotu, jaunkundz, nav nekādas īpašas izglītības?

Marsela (*ar neizprotamu aizrautību*). Nekādas, kundze, bet es neko nenožēloju... Būdamā tāda muļķe kā es, nevienu tā īsti nepazinu... Man žēl cilvēkus, kuri man kaut ko mācīja.

Dēls. Tādi, lūk, sasniegumi. Salīdzinot ar to, es esmu īsts prāta spīdeklis.

Māte. Tu nebiji nemaz tik stulbs, nemaz ne, tu biji gudrs, bet tik ļoti atšķirīgs no visiem citiem!...
(*Pauze.*) Jūs abi man tomēr ļoti patīkat... tieši tādi, kā esat... Tātad pastāstiet man nedaudz – kāds ir šis krodziņš?

Dēls (*ar uztēlotu nevērību*). Jā sagaida apmeklētāji, jāaicina viņi ienākt, iedzert, jāizklaidē; to sauc par patīkamas atmosfēras radīšanu.

Māte. Īsti nesaprotu... Tātad šovakar es jūs šeit gaidīšu vientulībā?

Dēls. Tu varētu nākt mums līdzi.

Māte. Ar manu ģīmi, nē, paldies. (*Skaļi smejas.*) Cilvēki sāks strauji izklīst, ak vai!... Ievērojiet, tas nenožīmē, ka es to negribētu; tieši tā man dzīvē ļoti pietrūkst – man taču nekad nav bijis ne laika, ne iespēju aiziet uz šādu vietu.

Iestājas klusums. Māte slepus skatās uz viņiem. Viņi dara to pašu. Marsela svētlaimīgi smaida. Māte drebinās.

Māte. Ak, tagad man ir auksts.

Dēls. Pagaidi...

Ieiet otrajā istabā. Māte sāk klusi runāt, vēršoties pie Marselas.

Māte. Vai drīkstu jums pajautāt, jaunkundz, kas ir vajadzīgs, lai strādātu darbu, ko pašlaik dara mans dēls?

Marsela. Pievilcība, kundze, un labas manieres, ar to pietiek.

Māte (*sev, sapņaini*). Viņš būtu varējis tik daudz visa kā izdarīt, tik daudz, kā gan viņš spēja izvēlēties ko vienu? Tālbraucēji kuģi, dzelzceļi. Dzelzceļi? Ak, viņam tie patika līdz neprātam. Viņš tos visur zīmēja: uz viņa istabas sienām es vienmēr redzēju lokomotīves, vilcienus, vagonus...

Dēls (*atgriežas istabā un ir visu dzirdējis; smejas*). Tu, protams, sapņoji par Politehnisko institūtu?

Māte. Kura gan māte par to nebūtu iedomājusies?

Dēls ietin māti segā, kuru atnesis; viņa ļauj viņam to darīt un ir ļoti apmierināta.

Māte (*joprojām ļaujot viņam sevi apsegt*). Jau piecpadsmit gadu vecumā tu negribēji ne dzirdēt par ko tamlīdzīgu.

Dēls. Jau septiņu gadu vecumā! Es redzēju, kā jūs atnākat savās milzu tupelēs. Kļūt par tādu pašu „kungu” – nekad!

Marsela. Kas notika pēc tam?

Dēls. Es sāku spēlēt ko citu, nevis zīmēt vilcienus uz sienām.

Iestājas klusums. Dēls pienāk pie mātes, runā ļoti maigi.

Dēls (*smejoties*) Ko tu teici par to gultu? Varbūt mēs nopirksim to šodien pat? Vēl ir diezgan agrs.

Marsela. Tagad ir tikai puspieci, un laiks ārā ir tik labs, tik labs...

Dēls. Iesim nopirksim to gultu.

Māte. To nāves gultu. Kāpēc gan ne?

Dēls. Klausies, tā noderēs arī gulēšanai!

Māte. Kāpēc gan ne? Jāņem liela, pamatīga, izturīga, pilnīgi jauna. Jaunkundz, nāciet kopā ar mums. Trīs – tas nav pārāk daudz, lai kārtīgi apspriestos.

Marsela (*priecīgi*). Saķemmēšos un tūlīt pat iešu.

Marsela iziet. Māte atkal lēni apsēžas krēslā un sāk smieties.

Māte. Ak! Tikai iedomājies, ka ar visiem tiem miljoniem, kas man ir... man visu laiku mugurā duras matrača atsperes... Es cerēju, ka jaunu gultu pirkt nevajadzēs, bet redzi...

Dēls (*smiedamies, it kā runājot ar bērnu*). Bum! Bum! Atsperes?

Māte. Jā... Ak, es sev sacīju: „Paklau, vecenīt, gultu tu sev nopirksi, kad brauksi apciemot savu puisīti Parīzē...”

Marsela (*no tāluma*). Cik savādi, ģimenēs smieklī skan līdzīgi...

Māte pēkšņi kļūst nopietna, viņa uzmet skatienu istabai dziļumā un klusi saka dēlam.

Māte (*it kā atklājot baisu noslēpumu, kaislīgi*). Tu saprati? Zelts... Var nopelnīt daudz zelta... Kad jūti, ka nauda atgriežas, ka ienākumi ar katru dienu pieaug, tu saproti, ko tas nozīmē? Tas, kā griežas šīs dzirnavas, kļūst tik interesanti, ka šīs naudas tērēšana izrādās otršķirīga un lieka! Par to sāk domāt arvien mazāk un mazāk... (*Pauze.*) Visi turīgie cilvēki ir līdzīgi. Jāsāk tikai pelnīt.

Marsela parādās durvīs, izdzird pēdējo teikumu un uz pirkstgaliem atgriežas blakusistabā.

Dēls (*klusī*). Nē.

Māte (*viņa viegli parausta plecus*). Nav vajadzīga nekāda iniciatīva, nekāds darbs... viss notiek pats no sevis... Tu pārraudzīsi to visu. Tas ir viss. Liekas, ka tas pilnīgi neko nenozīmē – pārraudzīt, bet nē! Pēc dažiem mēnešiem tu pats nevarēsi bez tā dzīvot – tu visu pārraugi, visu laiku... (*Pauze.*) Tava dzīve iegūst jēgu. Es ticēju, saproti. (*Pauze.*) Tu tik labi proti ķerties pie lietas... (*mēģinot pēdējoreiz*). Tu pārraudzīsi... tā, lai bez tevis nekas nenotiktu... (*Ļoti klusi.*) Mazais, iedomājies, tavā pakļautībā ir astoņdesmit vīru. Es atdošu viņus tev.

Dēls (*ar rokām aizsedzot seju*). Man ir kauns.

Māte (*paceldama rokas pret debesīm, neprātīgā mīlā*). Taču man vairs nav kauns... Tieši to es tev atbraucu pateikt... Es vairs ne no kā nekaunos. Un cilvēki, kas strādā, man derdzas.

Dēls (*kliedz*). Pirms deviņiem gadiem es izputināju savu māti, bet viņa ir aizmirsusi par to!

Māte (*paraustīdama plecus*). Muļķis! Bagātību, kas man tur pieder, var tikpat labi saukt par izputēšanu... sabrukumu... bezjēdzīgu salūtu... tā būs dzīve vislielākajā absurdā...

Dēls (*gandrīz ļāvies kārdinājumam*). Kā lai tērē šo bagātību?

Māte. Nu... To vienmēr var izdomāt, mazais.

Dēls (*smejojies*). Spēlēt bakaru?

Māte. Agrāk vai vēlāk visi līdz tam nonāk...

Dēls (*pēc neilga klusuma brīža, nopietni*). Nē.

Māte (*vēsi*). Es tevi ļoti lūdzu... Man vajag divas dienas, lai pārdotu visas tās grabažas. Atbrauc un aizved mani no turienes.

Dēls. Ko pārdotu?

Māte. Atbrauc, lai aptītu viņus ap pirkstu, lai viņus aplaupītu – mēs izglābsimies trijatā. Viņi uzticas Mimī.

Dēls. Tu esi jukusi. No tās rūpnīcas vairs nekas nav palicis pāri. Tā ir iesakņojusies tajā zemā kā klints, tu pati to labi zini.

Māte. Klinti var uzspriecināt, iznīcināt, pirms nāves var sagraut visu līdz pašiem pamatiem.

Dēls. Nē, mamma.

Atkal parādās Marsela. Māte un dēls apklust.

Marsela. Esmu gatava.

Dēls (*lēni ceļoties*). Iesim, mamm.

Māte (*vienaldzīgi*). Kā vēlies.

Viņa pieceļas. Dēls paņem mēteli, kas bija pakārta otrajā istabā; viņš palīdz viņai apģērbties. Māte šai laikā skatās uz sevi spogulī; pagriežas pret viņu, skumji iesmiedamās.

Māte (*lēni*). Un kam mēs visi trīs līdzināties?

Marsela (*vulgāri*). Jā, patiešām, esam diezgan raibs bariņš.

Māte (*atkal apsēžas*). Savādi, man vairs īsti negribas pirkt to gultu.

Dēls arī apsēžas. Arī Marsela apsēžas.

Dēls. Iesim, mamm. (*Aizkritušā balsī.*) Barbēsa veikalā tagad ir izpārdošana.

Māte (*uz mirkli iekārdināta*). Lai ir izpārdošana, es vairs negribu to gultu. Paskatieties uz mani. Kā es izskatos! Kādēļ man būtu jāpērk gulta? Vēl viena?

Dēls (*izaicinoši, taču tāds viņš varētu būt arī sākuma dēļ*). Neviena taču nav vainīga, ja tev paliek simt gadu.

Māte (*skatās uz viņu*). Reizēm, kad es uz tevis skatos, man liekas (*ļoti, ļoti maigi*), ka tu...

Dēls (*atkal maigi*). Iesim – sagādā man prieku.

Māte (*drūmi*). Šī gulta jau tik ilgi ir gaidījusi, ka var pagaidīt vēl. Nē. (*Lēni.*) Es vairs negribu.

Dēls (*izmēģinot visu, kas ir viņa spēkos*). Tad iziesim vienkārši tāpat, pastaigāties. Varbūt kaut ko nejauši atradīsim.

Māte. Man vairs nesanāk. Pastaigas bez iemesla mani nogalina. It īpaši labā laikā.

Dēls (*izrūnājot katru vārdu atsevišķi*). Kopš tu atbrauci, ir pagājušas trīs stundas un divdesmit minūtes.

Iestājas klusums. Marsela uzmanīgi pieceļas un iet pie mātes. Ļoti maigi.

Marsela. Kundze, mēs varam ar jums uzspēlēt dambreti.

Māte neko neatbild. Viņa ir izmisumā. Marsela atver skapi, izņem dambreti, noliek to uz maza galda mātes priekšā. Māte skatās uz dambretes kasti, nebilstot ne vārda. Marsela izkārt dambretes kauliņus. Viss ir gatavs. Viņa gaida. Māte nekustas.

Marsela (*nedaudz pagaidījusi*). Es sākšu. (*Viņa izdara gājienu.*) Jūsu dēla mājās ir daudz darba. Jau sen būtu vajadzējis šo to salāpīt; mēs to varētu izdarīt rīt, ja vēlaties.

Dēls stāv, atbalstījies pret sienu, un raugās atvērta logā. Māte sāk spēlēt.

Māte. Saprotiet, jaunkundz, man kaut kas visu laiku ir jādara. Lai varētu vispār nedomāt. Citādi man kļūst bail.

Marsela. Saprotu, kundze. Jūsu gājiens.

Māte. Paldies, jaunkundz.

Marsela. Ja pret vakaru mums atliks nedaudz laika, mēs tomēr varētu iziet pastaigāties, labi?

Māte (*mehāniski atkārtoti*). Labi. (*Klusē. Viņa paceļ roku un izdara gājienu. Murmina.*) Cik žēl, viņš nekad neredzēs kokus parkā, tie ir tik skaisti.

Marsela (*ļoti klusi*). Kas zina?

Viņas turpina spēlēt. Dēls ir aizgājis uz blakusistabu.

Māte (*murmina*). Visu laiku, līdz pat vakariņām ir kaut kas jādara, visu atlikušo laiku ... Kas ar mums notiks?

Marsela (*viņa ir brīnišķīga*). Mēs izdomāsim, ko iesākt.

Paiet kāds laiks. Pēkšņi māte ar plaukstu virspusi notrauc visus Marselas dambretes kauliņus un noliek savu kauliņu dāmu rindā. Kauliņi krīt uz zemes. Marsela klusēdama tos lasa.

Māte. Dāma!

PIRMĀ CĒLIENA BEIGAS.

OTRAIS CĒLIENS.

Trešā aina

Bārs. Izkliedēts apgaismojums. Pats vakara sākums. Tiek gaidīti klienti. Mūzika ir tik tikko dzirdama – Antiļu salu valši. Bārā divi vīrieši spēlē metamos kauliņus un dzer martini. Bārmenis krata šeikeru. Ienāk Žaks, māte un Marsela. Marsela apiet apkārt bāra letei un ieiet telpā aiz zāles. Bārmenis atstāj leti un tuvojas Žakam ar māti. Savstarpēja iepazīšanās.

Dēls (viņš ir mazliet samulsis). Mana māte... Dedē kungs...

Viņš ļoti klusi kaut ko skaidro bārmenim, kurš piekrīt.

Māte. Nosēdiniet mani kādā tālākā stūrītī, kungs, ar pudeli laba šampanieša.

Bārmenis. Ļoti priecājos iepazīties, kundze. Esmu daudz dzirdējis no Žaka par viņa māti.

Māte (augstprātīgi). Lūdzu, kārtīgi atdzesējiet to „Moet” šampanieti, kungs.

Bārmenis. Protams, kundze. (Viņam liekas, ka viņa nav dzirdējusi iepriekš teikto, un viņš atkārtoti skaļāk, it kā māte būtu kurla.) Žaks bieži runā par savu māti.

Māte. Lai cik dīvaini tas būtu, es neesmu kurla. Nekļūstiet tik skaļi. (Pauze.) Viņš ar mani lepojas, kungs, tādēļ viņš arī runā par mani. Es kļuvu bagāta vecumā, kad cilvēki parasti mirst, vai ne? Lūk, tāpēc es pēkšņi esmu kļuvusi tik negaidīti svarīga viņa acīs...

Māte apsēžas pie galdiņa stūrītī, kuru ierāda bārmenis. Viņš palīdz viņai novilkt melno žaketi. Māte to paņem un uzmanīgi uzkarina uz sava krēsla atzveltnes. Viņai uz rokām ir dažas zelta aproces. Dēls paiet malā kopā ar bārmeni.

Dēls (mātei, maigi). Man jāpārgērbjas. Desmit minūtes, un es atgriezīšos.

Viņš arī iziet pa durvīm skatuves dziļumā. Bārmenis nesteidzīgi atgriežas pie mātes. No viņas galdiņa viņš aiziet līdz bāra letei, kaut ko tur dara, sagatavo spainīti ar ledu, atkal pienāk pie galdiņa utt.

Bārmenis. Vai labi atbraucāt, kundze?

Māte. Lieliski. Paldies, kungs.

Bārmenis. Vai brauciens bija ilgs?

Māte. Trīsdesmit divas stundas... (Bārmenis nāk pie viņas ar spainīti un šampanieša pudeli. Viņa turpina.) Sakiet man, kungs... Es nebiju tikusies ar dēlu piecus gadus, un, ja ļaudis brīnīsies, ka atrodos šeit, jūs viņiem visu paskaidrosiet, vai ne?... Ka mans dēls bija tik laipns un negribēja atstāt savu māti vienu pašā pirmajā vakarā.

Bārmenis (pakalpīgi). Bet, kundze, jūsu klātbūtne šeit drīzāk dara man godu...

Māte (*turpinādama savu domu*). Vai vienkārši pasakiet, ka jūs nemaz nezināt, kas es esmu; ka es ienācu nejausi un jūs neko nevarējāt padarīt... Galu galā, sakiet viņiem, ko gribat, kungs.

Bārmenis (*viņu izbrīna viņas uzstājība*). Bet, kundze...

Māte. Taisnību sakot, es tikai gribēju uzzināt, kas šī ir par vietu.

Bārmenis (*ļoti pārsteigts*). Kundze, neviens manā krogā – un es savus klientus pazīstu – neviens neatļausies izteikt ne mazāko piezīmi...

Māte (*pilnīgi nopietni*). Kā tad vecuma ierobežojums, kungs, kā jūs tiek galā ar to?

Bārmenis sāk smieties. Māte smejas kopā ar viņu.

Bārmenis. Jūs jokojat, kundze?

Māte (*izsmējusies*). Pastāstiet man vēl, lūk, ko, kungs... Redziet, es tik sen nebiju redzējusi savu dēlu un... nu jau vairākus gadus es sev jautāju: vai man vispār ir tiesības iejaukties viņa dzīvē, pat atbraukt viņu apciemot tā, pēkšņi... galu galā viņa vecumā daudzi jau ir brīvi no šādām rūpēm!

Bārmenis (*viņš ir samulsis un labi saprot, ko viņa gribējusi sacīt*). Žaks strādā pie manis tikai apmēram divas nedēļas, kundze.

Māte. Piedodiet, bet māte un bērns par daudz ko nerunā atklāti... Es ne īpaši labi sapratu, ko viņš man stāstīja...

Bārmenis. Tam, ko šeit dara jūsu dēls, nav nosaukuma, kundze. Tas vienlaikus ir viss un nekas...

Māte. Paldies jums.

Bārmenis. Viņš sagaida klientus, dejo, viņš vienkārši ir šeit; pats galvenais, ka viņš ir šeit, saprotat? Viņam vajadzīga takta izjūta, veiklība, labas manieres, elegances... pat zināms skaistums... gudrība... jā, to es pareizi pateicu. (*Klusums. Viņš pats pārtrauc šo klusumu, izvēloties banālas sarunas toni.*) Vai jūs sen atbraucāt, kundze?

Māte. Šorīt.

Bārmenis. Ar pārsēšanos?

Māte. Romā. Es ēdu spageti un dzēru kjanti. Redzu, ka jūs vērojat manas rotas, Dedē kungs. Jūs taču atļausiet sevi tā saukt, jā? (*Bārmenis ar prieku piekrīt.*) Esmu bagāta, un, ja mans dēls strādā pie jums, tātad viņš to vēlas... jo viņš, bez šaubām, arī ir bagāts. Es to stāstu, lai jums paskaidrotu, lai par to nebūtu šaubu...

Bārmenis. Es zinu... es zinu, kundze.

Māte. Man ir fabrika, lūk, tā. Astoņdesmit strādnieku.

Bārmenis. Astoņdesmit strādnieku! Pārsteidzoši!

Māte. Mana meita, brīnišķīga būtne, no augstākajām aprindām, man palīdz, jā... Ai! Nav vērts par to domāt... Ja jau devos ceļojumā, tātad jāceļo, vai ne, Dedē kungs? Paklausieties, iedodiet taču man šampanieša glāzi.

Bārmenis (*apkalpojot viņu*). Jā, saimnieka acs ir svarīga, tas ir arī mans princips...

Māte (*rūgti*). Galvenais – tam ticēt... (*Viņa iedzer malku, izgaršo un svinīgi paziņo.*) Lielisks šampanietis.

Sagaidījis, kad māte pagāršojusi šampanieti, viņš aiziet aiz letes. Marsela un Žaks atgriežas vakartērpos. Māte uzvelk brilles un smaidīdama uzmanīgi viņus aplūko; pēkšņi viņa pamana, ka dēls jūtas neērti, un noņem brilles. Orķestris spēlē Antiļu salu valsī. Liekas, ka māte ir laimīga.

Māte. Zini, tev pietāv smokings...

Dēls. Tev nebija garlaicīgi?

Māte. Bija pienācis Dedē kungs... Nē, gluži otrādi, tas novērsa manas domas no Mimī... Iedzer šampanieti.

Dēls (*ļoti maigi, apskaujot viņu.*) Paklausies. Es pasūtīju to tev...

Orķestris spēlē „Pie skaistās, zilās Donavas”. Māte sit takti, viņa ir laimīga.

Māte. Nē, ak, nē!

Dēls. Tikai trīs mazas tūres... Es zvērēju sev, ka to izdarīšu.

Bārmenis (*atgriežas ar trim glāzēm*). Tava māte, Žako, ir īsts brīnums!

Dēls (*it kā bārmenis vispār neko nebūtu teicis*). Iesim.

Māte pieceļas un dēla apskāvienā izdejo trīs valša tūres, visu laiku smejojoties. Bārmenis, Marsela un divi klienti smaidot skatās uz viņiem.

Dēls (*pavisam klusi, turpinot dejot*). Es gribēju tev pateikt, ka mīlu tikai tevi, mamm.

Māte. Es to zinu, mazais. Klusē. (*Viņa atgriežas savā vietā, apsēžas pie galda. Viņa ir priecīga. Jautā bārmēnim.*) Vai deserts jums arī ir, Dedē kungs?

Bārmenis. Ko jūs vēlētos desertā, kundze?

Dēls (*viņš arī ir priecīgs*). Tu taču nomirsi! Mēs tikko bijām pie galda – un pie kāda galda!

Māte. No kaut kā taču jāmirst, cerēsim, ka vismaz... Galu galā, ja neesat izsalkuši, man gribētos... (*Viņa dungo „Zilo Donavu”, kamēr dēls iet pie letes. Runā pati ar sevi.*) Savādi, visi šie valši, cik tomēr tas viss vēl aizvien ir patīkami... Vai ne, jaunkundz?

Marsela. Jā, kundze! Ja jūs zinātu, cik man ir patīkami jūs šeit redzēt!

Māte (*bērnīšķīgi*). Dedē kungs, pasakiet taču viņiem, ka neliels deserts man nenodarīs nekādu ļaunumu!

Bārmenis. Vai Melbas persiks derēs?

Māte (*ekstāzē*). Melbas persiks! Tajā valstī par tiem vispār nav dzirdējuši!

Dēls (*priecīgi*). Labi, Dedē! Trīs Melbas persikus!

Dēls iet uz zāles otru pusi, kas ir redzama tikai daļēji un kur tikko ir atgriezušies klienti. Māte paliek divatā ar Marselu.

Māte (*maigi*). Tad nu pastāstiet man par sevi, meitiņ!

Marsela (*muļķīgi un maigi*). Nu! Es...

Māte (*vērīgi skatoties uz viņu, ziņkārīgi*). Cik jūs esat piemīlīga, mazulīt!

Marsela (*samulst*). Jā, man arī liekas, ka esmu diezgan piemīlīga, bet...

Māte. Bet kas?..

Marsela. Es esmu ļoti dumja. Jūs vēl to neesat sapratusi, bet es esmu ļoti, ļoti dumja. Neesmu satikusi vēl nevienu, kas tā nebūtu domājis.

Māte. No kurienes jūs vispār esat?

Marsela. Nezinu.

Māte (*jau ar zināmu nepacietību*). Tomēr pastāstiet man!

Marsela (*it kā stāstot daudzreiz stāstītu stāstu*). Tas notika ziemā. Man bija seši mēneši, un mani atrada gandrīz sasalušu Republikas laukumā.

Mūzika, kas pirms tam bija apklususi, sāk skanēt atkal. Spēlē blūzu; tas tiks spēlēts visa Marselas stāsta laikā.

Māte. Turpiniet taču!

Marsela. Mani ievietoja patversmē. Tur arī paliku, kamēr man apritēja trīspadsmit gadi. Man gribētos izstāstīt jums citu stāstu, bet, izņemot šo, citus es nezinu, tad, lūk... Trīspadsmit gadu vecumā mani iekārtoja darbnīcā mācīties šūt. Es paliku tur gadu – tās visas bija blēņas, es tur neko neiemācījos, man viss gāja greizi. Tādēļ pēc gada...

Dēls atgriežas no bāra ar trim Melbas persikiem, kurus viņš noliek uz galda. Māte skatās uz persikiem.

Dēls (*Marselai*). Kas tev lūdza to visu stāstīt?

Māte (*nenovēršot acis no Melbas persikiem*). Es lūdzu. Ja jau viņa ir sākusī, lai pabeidz. Turpiniet!

Marsela. Šūšana man bija vienaldzīga, tādēļ mani aizsūtīja uz Overņu, uz zemnieku saimniecību. Es ganīju govīs, neko neiemācījās, bet tur nebija slikti, labi baroja, svaigs gaiss un tamlīdzīgi. Saimniece mani nemaz nesita... Taču vienā jaukā dienā – nemaz nezinu, kāpēc cilvēkam reizēm kaut kas ienāk prātā – es viņai nozagu piecus frankus. Tas notika pirms Ziemassvētkiem, es atceros visu, it kā tas būtu bijis vakar...

Dēls (*izsmejoši*). Tad zemniece nosūtīja uz patversmi garu vēstuli, kurā bija rakstīts: „Kas nozog adatu, var nozagt arī govī” un tā tālāk.

Māte (*joprojām skatoties uz Melbas persikiem*). Kādas blēņas ir tas jūsu stāsts! Tik garš, ar visu to...

Marsela (*ļoti ātri*). Mirklīti, bet atgriezies patversmē es nespēju – nekad, labāk mirt! Ievērojiet, tur nebija sliktāk kā citās vietās, taču tur visus ieslēdza, jūs nezināt, kā tas ir!

Dēls. Par alu! Ātrāk! Pažēlo mūs!

Māte. Nedaudz saīsini!

Marsela (*ļoti ātri, bet ļoti skaidri*). Kādā naktī es aizbēgu, izgāju uz ceļa un pa to aizgāju līdz alai. Tas bija ceļš uz Klermonu, es visu atceros, it kā tas būtu noticis vakar. Lūk, tā.

Māte. Bet es, mani bērni, ēdīšu savu Melbas persiku, saldējums tajā jau sācis kust, tā ir īsta katastrofa. (*Ēd ar lielu baudu.*) Kas tur bija, tajā alā?

Marsela. Nekā! Ko lai jums vēl pasaku? Tā bija tieši tāda ala, ne citāda. Tajā vēl bija liela kravas mašīna...

Māte (*turpina ēst*). Un pēc tam, pēc kravas mašīnas?

Dēls (*sāk ēst*). Nekas. Stāsta beigās.

Māte. Nemaz nav beigās! Beigas vienmēr ir neizturamas!

Marsela (*ļoti ātri*). Divas dienas un divas nakts es pavadīju šajā alā. Turklāt baidījās no policijas – vismaz to es jums pateikšu. Man nebija ko ēst; par laimi, bija, ko dzert – tur bija neliels avotiņš, man paveicās! Pēc divām dienām atbrauca kravas mašīnas šoferis. Tas arī viss. Šoreiz tik tiešām viss.

Viņa sāk ēst savu Melbas persiku.

Dēls. Olalā!

Māte (*tas viņu pēkšņi ir aizrāvis*). Un tas šoferis? Kāds viņš bija?

Marsela. Tad sākās mana dzīve.

Māte. Ko jūs ar to gribat sacīt?

Marsela. Nu, vispār. (*Viņa mēģina atrast vārdus.*) Nekas īpašs...

Māte. Šis Melbas persiks ir brīnišķīgs! (*Marselai.*) Marselas jaunkundze – jūs taču atļausiet sevi tā saukt, vai ne? – jūsu vietā es būtu darījusi tieši tāpat. Es spēju attaisnot visu, kas neļauj mums nomirt badā.

Dēls (*smiedamies*). Vai tiešām? Ēd savu persiku!

Kāds klients¹ pienāk pie Marselas un uzlūdz viņu uz deju. Viņa aiziet uz blakuszāli.

Māte (*skatoties, kā viņa aiziet*). Viņa ir jauka... Zini, šorīt es nesapratu...

Dēls. Nav svarīgi.

Māte (*skumji*). Nē taču, ir svarīgi!

Dēls. Tieši pirms tavas atbraukšanas es viņu padzinu. Viņa atgriezās. Es gribēju atrast kādu daiļviņu. (*Smejas.*) Skaistu, priecīgu, smalku. Tā arī neesmu atradis.

Māte. Pēdējā, kuru es redzēju, bija diezgan piemīlīga. (*Norāda uz Marselas trauciņu.*) Viņa tikko bija sākusi ēst savu persiku, nabadzīte...

Dēls (*nicinoši*). Neuztraucies par to...

Māte (*pētīdama viņu*). Mazais, tomēr tu laikam neesi labs.

Dēls (*mēģinot atrast veidu, kā radīt viņai riebumu pret sevi*). Nē, es neesmu labs. Atceries. Tikko es izrādījos labs, es tūlīt to nožēloju.

Māte (*sev*). Saproti, kad cilvēki ir izsalkuši un sāk ēst, man drīzāk ir patīkami uz viņiem skatīties. Tas pilnīgi neko nenozīmē – ka esi laipna vai muļķe, vai sentimentāla... nē... tas tikai nozīmē, ka tev ir bijuši bērni.

Dēls. Man ir līdz sirds dziļumiem žēl, ka esmu tāds, bet es nevēlu labu nevienam, izņemot tevi.

Māte (*viņi abi pēkšņi šķiet ļoti vientuļi*). Ko labu tad tu man vēli, mazais?

Dēls (*viņš ir jau sajutis briesmas*). Es vēlētos, lai tu būtu nemirstīga. Tikai tu. Nemirstīga vienkārši tāpat, bez iemesla. Man tev nav, ko teikt.

Māte. Diemžēl! Mazliet šampanieša, mans dēls. (*Ielej viņam.*) Tu neko nesaproti. Tas, kurš kaut ko vēlas, vairs nav ļauns, pat... tu ne. Līdz tam ir jāiet garš un sarežģīts ceļš, tici man. Es esmu tāda kļuvusi.

Viņi abi dzer.

¹ Ja izrādē nav iespējas iesaistīt vēl vienu aktieri, bārmenis var pasaukt Marselu un viņai pateikt, ka viņu kāds aicina dejot, piemēram, tango.

Dēls (*mēģinot smieties*). Es zinu.

Māte. Es kļuvi par netaisnīgu un ļaunu. Man vairs nekā nav. (*Atpļēš rokas un pastiepj tās pret dēlu.*) Ne sirds, ne morāles, ne matu, ne miega... (*Nomierinās.*) Pat manu vārdu neviens vairs neizrunā... Man esi tikai tu. (*Klusums.*) Ielej man vēl šampanieti!

Dēls. Nedzer tik daudz šampanieša, mamm!

Māte (*neklausās viņā*). Kāpēc tu nevēli labu pats sev, mans bērns, visi cilvēki taču vēl sev labu? Kāda netaisnība!

Dēls (*ļoti maigi*). Tu tomēr neko nesapрати! Es vēlu sev labu! Ja dzīvo katru dienu tāpat kā iepriekšējo, lūk, tā, klusējot, nav iespējams saprast, kāda tā ir bauda – dažreiz... Rodas sajūta, ka tu valdi pār pasauli... It kā tu būtu mazliet laupītājs, it kā dīkdienis – vienīgais, kurš nedara neko šīs vispārējās kņadas vidū...

Māte. Jo labāk, mazais, jo labāk...

Klusums. Dēls papildina šampanieti mātes glāzē. Citi klienti nāk no otras zāles malas. Sarunu murdoņa. Sieviete apsēžas pie bāra letes. Dēls uzmet viņai īsu skatienu.

Māte (*viņa ir mazliet noreibusi, it kā aizmirsusi, ka atrodas sabiedriskā vietā; pēkšņi šķiet vecāka*). Es gribēju tev pateikt to, ko tu nezini, paziņot tev, tev vienam: es vairs ne par ko neraudu, es sev zvērēju vairs ne par ko neraudāt. Saproti? Ne par ko.

Dēls (*ļoti maigi*). Labi, ak, cik tas ir labi... Es atceros: pēcpusdienā, vasarā, kad mums bija brīvlaiks... kad mēs visos mājās nostūros gulējām... un aizkaru ēna... vai tie bija zaļi?

Māte (*maigi, mīļi*). Jā... daži bija zaļi...lauku mājā, jā, zaļi... Ai!

Dēls. Kad es modos, es reizēm redzēju tevi raudam, tu sēdēji uz grīdas gaitenī un raudāji ļoti klusi, lai mūs nepamodinātu. (*Klusums.*) Kāpēc?

Māte (*mēģina atrast vārdus; ilga pauze*). Kas zina? Es pati vairs nezinu... Tavs tēvs... nauda... bailes, ka jūs kļūsi... piemēram... ļauni, bet vēlāk... ka nekrietni... vēlāk... tu saproti?

Bārmenis pie letes dod zīmi dēlam.

Māte (*neko nemanot*). Muļķīt, nabadziņ tu manu!

Dēls. Mamm, man jāuzlūdz dejot.

Māte (*neko nedzird*). Jo tu gulēji, jo tu negribēji iet uz skolu, bet es ļāvu tev gulēt – tāpēc arī raudāju.

Dēls (*aizmirsis par klienti*). Nē taču, mamm, nē...

Viņam kļūst bail.

Māte. Jā... Visi pasaules bērni tā arī paliks guļam, ja viņus nepamodinās. Pasaule sabruks. Es tevi nemodināju.

Dēls. Nē taču, tu mani modināji, es labi atceros; tu atvilki aizkarus, tu man teici, ka jāiet paskatīties, kā spīd saule, ka mani gaida šokolādes tase...

Māte. Nē, nav taisnība. Cītus, jā, es viņus modināju, bet tevi ne. Katru dienu man pietrūka drosmes. (*Skumji, mazliet deklamējot.*) Tavs miegs man bija tiešām pats svarīgākais.

Dēls (*enerģiski*). Tu mani modināji, modināji! Izbeidz!

Māte. Nē. Tu man jautāji, kādēļ es raudāju, un es tev atbildu... Nevajadzēja uzdot man jautājumus. Nē, nevajadzēja. (*Klusums.*) Tā gadās, kad pēc pieciem bērniem piedzimst vēl viens, viņu... saudzē, pietaupi nedienām. Tā ir traģēdija. (*Klusums.*) Ej dejot, mans bērns.

Dēls. Tas biju es pats, saproti? Nesāc no jauna šo stāstu. Tas biju es pats, kurš, tikko pamodies, kāpa kokā... Tu domāji, ka esmu skolā, es tevi redzēju no koka, tu staigāji pa pagalmu... Tu mani neredzēji, un es klusi smējos...

Māte. Es tevi redzēju, mazais, es izlikos, ka tu esi tālu, skolā, ka tu sev gatavo bezrūpīgu nākotni... bet es tevi redzēju... vēl kā redzēju!

Dēls. Mazliet šampanieša, iedzer.

Viņš ieļej viņai šampanieti. Viņa nedzer.

Māte. Tādēļ tu domāji, ka dzīvē viss notiek tieši tā.

Dēls (*izmisis*). Dzer taču, dieva dēļ!

Māte (*dzerot*). Es neko nenožēloju. Kam tas ir vajadzīgs. Kā redzi, Mimī ar mēra kungu pēc diviem mēnešiem, tas ir smieklīgi, smieklīgi... Ej dejot, mans mazais.

Dēls (*dusmās*). Kāpēc tu tā saki? Es priecājos par Mimī. Esmu... lepns... par Mimī!

Māte. Nē. Tici man. Tas viss ir lieki. Viss. Tad jau labāk neko nedarīt visu mūžu.

Dēls (*atkal priecīgs*). Redzi, esmu izvilcis laimīgo numuru...

Māte (*saviebjas*). Tai pašā laikā... (*Viņa mēģina atrast vārdus.*) Tai pašā laikā visu mūžu neko nedarīt ir garlaicīgi... Galu galā visi šie stāsti – strādāt, nestrādāt – ir vienādi... Mēs sākam, pēc tam pierodam... un pēc tam vienalga kāpjam uz tā kuģa... Kas būtu jādara? Nekas nav jānožēlo, tas arī viss.

Dēls. Paskaties uz mani. Es izskatos nelaimīgs, jā vai nē?

Māte (*skatās uz viņu*). Nē. Tu izskaties... (*Viņa mēģina atrast vārdus.*) Tu izskaties... ak, es nezinu... Tagad gan ej dejot.

Dēls (*ceļoties kājās*). Eju. (*Pauze.*) Tā ir mana vaina, tu saproti? Un man ir pilnīgi vienalga, ak, ja tu tikai zinātu... Citi tērē laiku tieši tāpat kā es, tu to zini... un, runājot par Mimī, es domāju, lai viņa tērē savu laiku šādi, ja vēlas to darīt...

Māte. Protams, ka viņi, tie citi tērē savu laiku, bet viņi no tā gūst... pašvērtību, godkāri, lepnumu, – un tās ir izjūtas – kaut visi apgalvo pretējo, tie ir meli – tās ir izjūtas, kas rada prieku... netīru prieku, mežonīgu, reizēm mokošu, bet lielu, ļoti lielu... Mimī tas būs, viņa melo, un viņas izdaudzīnātā pazemība pēdējā laikā ir pazudusi... Viņa pēkšņi sevi apbrīno. Viņa nonāks pie tā, pie šīm sajūtām... Ak, un tu tās nekad neiepaizīsi... (*Pauze.*) Ej dejot, mazais, ej!

Dēls aiziet. Māte paliek viena un murmina.

Māte. Nabaga mazulīte, kuru es nekad neesmu mīlējusi... piedzimusi pēc tā visa, par vēlu... Tieši viņš bija mans pēdējais... Neglīta, es atceros... nepatīkama... viņa nepatika nevienam... svēra ne vairāk kā divus kilogramus cukura uz divriteņa bagāžnieka... Viena savā stūrī... viņa ieguva diplomu, neviens to nepamanīja... Pirmā mūsu kantonā... Tad es sāku sev vaicāt, ko esmu laidusi pasaulē... (*Klusums.*) J Negaidītas laulības... vēlīna laime... manai meitai. Šķiet, ka man vajadzētu pateikties debesīm... bet kurš atdos man Mimī – neglīto, nevainīgo, tik tikumīgo, šo mazo zaldātiņu?

Marsela pēc dēla pavēles atgriežas. Māte turpina murmināt, it kā Marselu nebūtu pamanījusi.

Māte. Kur tad ir palicis viņas bijušais neglītums, šī brīnišķīgā nevērība, kuru viņa tik ļoti sargāja, mana mīlulīte? Viņu mīl... Mani mīl, mani, Mimī... Viņa tikai par to vien runā, viņas acīs ir tikai tas... Mani beidzot mīl, mani, manas mātes nelaimi... Es redzu, ka viņa izdara šo kļūdu, un vai man vajadzētu par to pateikties debesīm? Es redzu, kā viņa atgriežas šajā kazarmā – un man par to jālīksmo?

Marsela (*apbrīnas uzplūdā*). Es nezinu, ko jūs spējat pastāstīt, bet, jūsos klausoties, liekas, ka jums patiešām ir taisnība...

Māte (*pamanījusi Marselu*). No kurienes jūs pēkšņi uzradāties, jūs?

Marsela (*melo*). Es padejoju un izgāju ieelpot svaigu gaisu. Ak, cik tas ir jauki pēc visām šīm brīnišķīgajām maltītēm!

Dēls dejo. Māte skatās uz viņu. Viņa neklausās, ko Marsela runā.

Māte (*drūmi*). Palūkojieties, kā viņš dejo, mans dēls.

Marsela (*ar apbrīnu*). Jā, taisnība... Vai neesat nogurusi, kundze?

Māte (*nedzird, satraukta, maļ vienu un to pašu*) Viņš būtu varējis tikpat labi darīt arī visu pārējo...

Marsela (*uztic noslēpumu*). Kundze, es viņu mīlu, jūsu dēlu...

Māte (*nedzird*). Viņš būtu varējis kalnus gāzt... Divsimt strādnieku, viņš būtu varējis viņus viegli vadīt, kā karalis, darba karalis.

Marsela. Es nezinu, kādēļ viņu mīlu, redziet, es sev to nekādi neskaidroju...

Māte (*ļoti satraukta*). Diemžēl! Meitiņ...

Marsela. Bet viņš – ne. Viņš mani nekad nemīlēs. (*Maigi.*) Viņš gribēja mani izdzīt, lai jūs mani neredzētu. Un es to paciešu.

Marsela. Galu galā – kāpēc lai nepaciestu? Ko citu interesantāku jūs darītu?

Marsela. Taisnība.

Māte. Viņam nepatika iet skolā. Viss sākās tieši tā. Ar šo sīkumu: viņš negribēja iet skolā, un punkts, tas ir viss.

Marsela. Nekad?

Māte. Nekad. Ir bērni, kas iet savu ceļu paši. Turpretī ar citiem neko nevar iesākt. Kā lai saprot un skaidri saskata kaut ko pašas asinīs? (*Pauze.*) Viņš negrib, lai jūs paliekat?

Marsela. Viņš negrib. Katru rītu viņš mani izliek aiz durvīm.

Māte (*pavisam citādā tonī, gandrīz vulgāri*). Šampanieti, mana meita! Ielejiet man!

Marsela. Jā, kundze.

Māte. Es redzu, kā jūs atbraucat... Nē un vēlreiz nē, es jūs neaicināšu atbraukt pie manis! (*Viņa uzsit pa galdu.*) Esmu pārāk vīlusies!

Marsela (*apstulbināta*). Bet, kundze...

Māte. Vēl pirms trim gadiem es jums būtu teikusi: „Brauciet pie manis, jo jums nav, kur dzīvot, jo man ir tik daudz istabu, ka varu tirgoties ar tām; brauciet,” es jums būtu teikusi, „jo Mīmī arī precas, ar šo mēru, naidīgo un negodīgo; tātad brauciet, jo, ja saprotu pareizi, jums nav nekā labāka, ko darīt...” Lūk, ko es jums būtu teikusi! Taču tagad – nē un vēlreiz nē!

Marsela. Kundze, kundze, nomierinieties...

Māte (*vēlreiz uzsit pa galdu; viņa sāk skandālu, viņa ir piedzērusies*). Tas ir iespējams... bet tas ir beidzies!

Viņa dzer.

Marsela (*ļoti maigi*). Kundze, kundze... Es gribēju jums pateikt... es gribēju jums kaut ko pateikt... Es par to domāju jau kopš rīta un neuzdrošinos... Tas ir... pat ja jūs esat īsta dāma un tamlīdzīgi un es – mazliet mauka, mēs abas esam ļoti līdzīgas, lūk, tā!

Māte (*pārtrauc viņu*). It kā pasaulē būtu tikai putni, augām dienām koku zaros! Svarīgi bija tikai putni! Šie draņķi! (*Klusums.*) Un ar visu to, ar visu to viņš pat nav labs... to taču katrs var atļauties, pat vislielākie slaisti... Nē... katru rītu padzen šo mazulīti, kura taču traucē ne vairāk kā krēsls, kādēļ?

Marsela (*viņa jau ir iesaistījies šajā spēlē, runā vienlaikus ar māti*). Nav tā, ka viņš nav labs, vienkārši viņš nav tāds kā citi...

Sarunas gaitā viņas abas dzer. Marsela dod zīmi bārmenim, lai atnes otru šampanieša pudeli.

Māte. Nav tāds kā citi! Jā gan! Paskatieties uz viņu, pirms runājat! Varbūt bērībā viņš nebija tāds kā citi, jā, tam es piekrītu, bet tagad – paskatieties uz to! Viņš dejo tāpat kā visi citi, viņš kustas tieši tāpat! Kādas muļķības!

Marsela (*smejas*). Varbūt patiešām ir taisnība, ka šādi cilvēki visi ir līdzīgi...

Māte (*nomierinājies*). Nevienš. (*Viņa pastiepj savu glāzi Marselai, kura tajā ielej šampanieti*.) Redziet... Es varētu būt vēl desmitreiz vientuļāka šajā nolādētajā fabrikā, Mimī būtu aizbraukusi uz ārzemēm, bet vienalga! Es nekad neaicinātu jūs atbraukt...

Marsela (*lūdzoši*). Kundze, nedomājiet vairs par to, es jūs lūdzu, parunāsim par kaut ko citu...

Dēls (*atgriežas no otrās zāles, pēkšņi satraucies, jo šoreiz māte ir kliegusi*). Māt, nedzer vairs. (*Marselai*.) Vai tu esi jukusi, ka ļauj viņai tik daudz dzert?

Divi klienti ir pienākuši tuvāk paskatīties, kas notiek. Viņi paslepus smejas. Bārmenis izskatās norūpējies.

Māte (*acīmredzami zaudējusi prātu*). Šī mazā fabrika sniedz man daudz prieka, un pret to ir iebildumi? Nē, bet... Saprotiet, es, protams, esmu šeit tikai formālu iemeslu dēļ, jo es vēlējos atcerēties, ka man ir pienākums satikt dēlu pirms nāves! Vairs nekā! Nekādu citu pienākumu! Šī ir pēdējā reize! Esmu brīva! Lai viss sabrūk, lai pazūd! Es nepakustināšu savu mazo pirkstiņu, jūs mani dzirdat? Lai ņem to nolādēto fabriku, es viņiem to atdošu! Es viņiem atdošu visu! Savu meitu un savu fabriku! Bet savas pēdējās dienas – ne! Viena! Es gribu palikt viena! Vēl vientuļāka! Kāpēc? Tas, lūk, attiecas tikai uz mani! Ir viens „kāpēc”, taču jūs to neuzzināsi! Man ir jāpadomā, jāpadomā... steidzami... lai atgūtos no visas šīs komēdijas, kas ir ilgusi septiņdesmit divus gadus un vēl mazliet un kurai nav nekādas nozīmes, nekādas, nekādas, pilnīgi nekādas... Nāve vēl nav ieradusies, tāpat domāsim... atradīsim sevi no jauna, brīnišķīgi, lai pagātne kļūst par baltu lapu, lai visapkārt ir puķes kā jaunām meitenēm! Ejiet pie velna, visi – kādi esat, visi, visi... Cik tas būtu burvīgi.

Citi vairs nesmejas.

Dēls (*maigi*). Mamma... mamma...

Māte (*joprojām dusmīga*). Nē, bet... divpadsmit tūkstoši kilometru... un man nav tiesību iedzert šampanieti? Vai es jūs tagad apgrūtinu?

Dēls. Nē taču... tu vari dzert. Dari visu, ko vien vēlies, visu, lūdzu.

Viņš noskūpst māti, un viņa nomierinās.

Māte. Mazais. (*Atmaigst*.) Mēs tevi vienmēr atradām koku zaros – tu vilki ārā olas no ligzdām. Tikai tas tev bija svarīgi – strazdi, putni... šie draņķi!

Dēls. Tu man stāsti par putniem četrdesmit trīs gadus! Pēc desmit minūtēm mēs ejam mājās. Nedomā par to vairs.

Viņš uzvelk viņai vesti; kamēr viņš to dara, viņa turpina runāt.

Māte. Mēs tevi saucām: „Žako! Žako!” Tu neatbildēji... Mēs tevi meklējām, solījām tev visādus brīnumus. Un nekā.

Dēls. Nav vērts nožēlot... tu pati to teici.

Māte. Vēlāk es sāku tevi sist. Vai tu to atceries?

Dēls (*piespiežot sevi smieties*). Vēl kā... Kad man bija piecpadsmit gadu, tu mani joprojām vēl siti... Tu smējies.

Māte. Ak, ja vien es varētu joprojām tevi piekaut līdz nesamaņai... Redzi, naktīs es par to sapņoju... un par to, kā tu dodies uz skolu...

Dēls. Ko tu dari?

Māte ar karoti paņem Marselas Melbas persiku un sāk to ēst.

Māte (*it kā sūdzoties par lielu nelaimi*). Viņa ir atstājusi savu persiku, viss aizies postā... ak, kāda nelaime! Zini, vienīgais, ko man būtu vajadzējis izdarīt, ir tevi nogalināt.

Dēls. Tātad tu pati nezini, ko gribi?

Māte. Protams, mans maziņais... Tas man patika, saproti, – citi, visi citi skolā, bet tu... Es pati mainījos... Tātad – es tevi mazliet iekaustīju, bet sirds dziļumos es dziedāju...

Dēls (*laipni, pagriezies ar seju pret viņu, pacietīgi*). Tie citi, viņi ir daudz sasnieguši. Katrs ceturtais, tādēļ nav par ko sūdzēties...

Māte (*riebumā*). Fui! Nestāsti man to! Mācības, darbs, laulības, viss notika pats no sevis... Tu nespēj iedomāties, cik skumjas ir šīs drošās un nodrošinātās dzīves – un kāda grūtsirdība mani pārņēma, kad domāju par savu bērnu pilnvērtīgajām dzīvēm... pieauguši, pilnīgi pieauguši... līdz pat brīdim, kad viņu liķus bez grūtībām sāks graužt tārpī... (*Klusums.*) Par ko mēs runājām? Ak, jā... Tātad es sev pateicu: "To, kurš vienmēr spēlē, es izveidošu par tirgotāju... mācības nav vajadzīgas..." Man patika tirdzniecība. Un tev, vai tev patika?

Dēls (*melīgi, kas zina, no kurienes viņš atgriežas, noguris*). Labi... Es nesaku, ka... Restorāns, neliels, labs, vienkāršs restorāns... tu saproti, ko gribu teikt? Noteikta cena. Trīs ēdieni, bez ēdienkartes, ierobežota, bet izsmalcināta izvēle...

Māte (*pārspīlēti*). Es to zināju... Ak, es to zināju! Cik žēl! Kāda nelaime!

Dēls (*ļoti maigi*). Iesim mājās, mamm.

Viņa paņem savu glāzi un iedzer vēl.

Māte. Trīs ēdienus – nē. Pietiktu ar diviem, bet kāda kvalitāte! Pēc desmit gadiem milzīga bagātība garantēta! (*Viņa pieliecas.*) Un tagad... (*Viņa jautā.*) tagad, mans mazais, ko tu par to teiktu?

Dēls (*smejoties*). Iesim!

Māte (*iecērtas*). Nē. Man tepat ir labi.

Dēls (*svārstās*). Labi. Esi mierīga, uzvedies labi.

Māte neatbild. Atnāk Marsela. Dēls pieceļas, iet uz bāra pusi, pa ceļam kaut ko pasaka Marselai. Atkal iestājas miers.

Māte (*runā pati ar sevi, piedzērusies, bet mierīga*). ... Ēdienkarte – tā ir kļūda. Kādēļ vajadzīga tik liela izvēle? Nē, ļaužu vēlmes nemaz nav tik atšķirīgas... Tā ir sena kļūda! Aizspriedumi! Par būtisko viņi visi domā vienādi! Tikai jāpaskatās, kā viņi dzīvo – aunu bars.

Atnāk Marsela.

Māte. Ak, tā esat jūs! Jūs nākat un ejat, cik muļķīgi!

Marsela. Atvainojiet. Mums jāiet. Kad atgriezīsimies, (*it kā runātu ar mazu meiteni*) varēsim paēst, ja jūs gribēsiet...

Māte. Kā – jāiet? Mēs tikko atnācām, meitiņ, tikko atnācām...

Marsela. Žaks tā ir nolēmis, es nezinu.

Māte. Man te patīk, man te ļoti patīk...

*Viņa uzsit pa galdu.
Vēlreiz no tālienes, iespējams, dzirdami smiekli.*

Marsela (*ļoti maigi*). Es negribu jūs aizvainot, kundze, bet man liekas, ka jūs esat ļoti nogurusi.

Māte (*izmisusi*). Es laikam izdarīju kaut ko, kas dēlam nav pa prātam. Es laikam pateicu kaut ko, kas viņu sadusmoja. Tomēr galu galā varbūt arī jāiet gulēt...

Marsela. Taisnība... Vajag kārtīgi izgulēties... un būs labāk...

Māte. Nē. (*Klusums.*) Pasauciet taču to bārmeni, es samaksāšu par šampanieti.

Marsela dod zīmi bārmenim.

Māte (*murmina*). Beidzot es esmu bijusi kaut kur ... Ko es vēl varēju darīt?

Pienāk bārmenis, smaida.

Bārmenis. Ceru, ka mēs jūs vēl redzēsim pirms aizbraukšanas, kundze...

Māte (*skatoties uz viņu un šūpojot galvu*). Es tā nedomāju.

Bārmēnis. Kāpēc ne?

Māte (*sapīkusi*). Tāpēc ka...

Iestājas klusums, un bārmēnis atturīgi paziņo.

Bārmēnis. Pieņūkstoš franku, lūdzu, cienītā kundze.

Māte (*apstulbināta*). Ko?

Marsela (*satraukta, klusi*). Tāda cena ir visur, kundze, esmu jau pieradusi.

Māte. Iespējams, taču es nemaksāšu pieņūkstoš franku par divām šampanieša pudelēm. Nekad.

Dēls (*atgriežas*). Kas te notiek?

Bārmēnis joprojām smaida, bet kļūst arvien nervozāks.

Bārmēnis. Tava māte uzskata, ka tas ir par dārgu... Acīmredzot, cienītā kundze, ja pareizi saprotu jūsu pārsteigumu, jums tik ilgu laiku nav bijusi iespēja...

Dēls (*bārmēnim*). Piecas minūtes. Es tikšu galā. (*Mātei.*) Tāda ir cena, tu vari pajautāt citur, tāda cena ir visur. Marsela var to apliecināt, tāpat kā es...

Bārmēnis ir atgriezies pie bāra letes. Viņš gaida samaksu.

Māte. Tas ir iespējams, es nestrīdos, bet man ir vienalga.

Dēls (*citādā tonī*). Kā vēlies...

Māte (*gaužoties, bet nobijusies*). Pieņūkstoš franku! Es nemaksāšu... Man nekad nav nācies, un savā vecumā es nesākšu... (*Pauze.*) Cik tas būtu, ja es tomēr to darītu?

Dēls (*vēsi*). Es tev saku – ja negribi maksāt, nemaksā. Punkts, tas ir viss.

Māte. Kas tad notiks?

Dēls. Es nezinu, un man ir pilnīgi vienalga.

Viņi ir runājuši skaļi. Pienāk bārmēnis.

Bārmēnis (*šoreiz sadusmojies*). Kundze... visi taču jums saka.

Māte (*bērniskiģīgi*). Mani ļoti apbēdina tas, ka jāmaksā šāda cena. Ārkārtģīgi apbēdina...

Dēls (*izvelk naudu, ko māte viņam ir iedevusi no rģita*). Lūk, skaties. Ņemam pieņūkstoš franku naudasģimi. Novietojam to šeit. Un par to vairs nedomģjam. Pie velna to naudu. Skaidrs?

Māte (*izmisumā no šī žesta*). Nē, nē, tu nē... Ņem. (*Viņa pastiepj dēlam naudaszīmi, kurš, protams, tūlīt pat paņem no galda savējo.*) Paņemiet, Dedē kungs. Atvainojiet... (*Ļaudis pie bāra, iespējams, vēl skatās uz viņu.*) Atvainojiet, es neesmu pieradusi...

Bārmenis (*atkal laipni*). Tas nekas, kundze, tas ir saprotams – jūsu vecumā pēc tik daudziem gadiem tālumā no galvaspilsētas...

Dēls pieceļas, arī Marsela pieceļas.

Dēls. Nāc, iesim.

Māte (*paklausīgi*). Jā.

Visi trīs aiziet. Māte apstājas un klusi saka.

Māte. Kāds liekulis ir šis Dedē kungs! Nekad nebūtu domājusi...

Dēls. Sirds dziļumos es tomēr būtu ļoti apmierināts, ja tu viņam nebūtu atstājusi naudu...

Māte (*apjukusi*). Bet policija un policijas mašīna – manā vecumā?

Dēls. Nāc! (*Kliedz.*) Ejam taču, es vairs nevaru izturēt, ejam!

Māte. Jā. Es eju. (*Sāņus.*) Man likās, ka mēs atnācām tikai...

Dēls. Nemēģini saprast. Ejam!

Māte. Es eju, es eju, mans mazais... Es saprotu, ka ar mani vairs nevar nekur iet. Es visur izceļos, turklāt pamatīgi... Cik muļķīgi!

Dēls (*īsu brīdi svārstoties*). Ej ar Marselu. Es pagaidām vēl neiešu mājās. Būšu pēc pusstundas.

Māte. Tu vairs nespēj mani paciest, vai ne?

Dēls (*ar piespiešanos*). Jā, mamm, tā ir.

Māte. Es tevi saprotu... Ja es varētu pati sevi pamest, kāds tas būtu atvieglojums! Bet neko darīt... Man jāpacieš sevi... Vilciens un lokomotīve – tā esmu es un tikai es...

Dēls atgriežas atpakaļ un šķērso bāru. Māte un Marsela skatās, kā viņš aiziet. Marsela mēģina aizvest māti, bet viņa pretojas.

Māte. Kur viņš iet?

Marsela (*vilcinās un pēkšņi kļūst ļoti vēsa*). Redziet, lūk, tās durvis. (*Viņa rāda otrās zāles dziļumā.*) Tur spēlē bakaru. (*Ļoti vēsi.*) Jūsu dēlam, kundze, šī zāle ir... viņa zaļā prērija, viņa dārzs, īsts viņa dārzs... Tur viņš kļūst laipns, jauns un skaists... Par ko tad jūs sūdzaties?

Māte (*nicinoši paskatoties uz viņu*). Kurš jums, mazulīt, ļāva teikt, ka es sūdzos?

Marsela. Lūdzu, piedodiet...

OTRĀ CĒLIENA BEIGAS.

TREŠAIS CĒLIENS

Tas pats dzīvoklis, kas sākumā. Ir tā pati nakts, vēls, ap diviem no rīta. Marsela ir saritinājusies krēslā. Viņa šņukst. Uz galda – pusdienu atliekas. Ienāk dēls. Marsela viņam rāda, lai netrokšņo. Marsela pieceļas, pieiet pie durvīm dziļumā un klausās – māte joprojām guļ.

Marsela. Viņa guļ.

Dēls staigā turp un atpakaļ. Viņš ilgi klusē.

Dēls. Vai viņa mani gaidīja?

Marsela. Īsu brīdi. Viņa paēda. Viņa runāja par restorānu, kuru vēloties tev uzdāvināt... Viņa runāja, runāja... un pēc tam pēkšņi aizmiga.

Dēls. Es gribētu, lai viņa nomirst.

Marsela. Apklusti!

Dēls (*apstājas*). Lai viņa nomirst, tur, tūlīt pat. (*Pauze.*) Ko vēl viņa teica?

Marsela (*maigi, bet negrib viņam to teikt*). Nāc pie manis...

Dēls. Tu man to pateiksi vai nē?

Marsela (*viņa joprojām negrib teikt viņam taisnību*). Nāc, Žako.

Dēls (*nekustīgi stāv*). Labi. (*Klusums.*) Es sapratu. (*Pauze.*) Kad?

Marsela (*klusī*). Rīt.

Dēls (*pēc ilga klusuma brīža*). Cikos ir lidmašīna?

Marsela. Desmit pāri divpadsmitiem. (*Viņa piebilst.*) Rīt. (*Klusums.*) Viņa saka, ka nevar citādi. (*Klusums.*) Es viņai ticu. (*Klusums.*) Viņa staigāja šurpu turpu kā zvērs un tad izlēma. Pēc tam viņa runāja par kaut ko citu, tad ēda... man pilnīgi kļuva bail... viņa aizmiga ēdot... Es viņu aizvedu līdz gultai...

Dēls. Apetīte saglabājas līdz pat beigām, es to nezināju.

Marsela. Viņa nomirs no ēšanas, tas ir skaidri redzams.

Dēls. Es nevaru neko izdarīt savas mātes labā, vienīgi ļaut viņai ēst pirms nāves. Par laimi... par laimi, viņa ēd... (*Viņš ir uz spēku izsūkuma robežas.*) Lai viņa nomirst vai lai vācas prom, lai vācas prom!

Marsela. Rīt, Žako... Iesim gulēt...

Dēls. Tu esi pārliecināta? Pārliecināt, ka rīt?

Marsela. Es pati zvanīju, lai uzzinātu par lidmašīnu. Viņai ir rezervēta vieta.

Dēls (*ļauri*). Tu arī, rīt tu aizvāksies... saprati?

Marsela. Jā. Nedomā vairs par to, nāc!

Dēls (*iekrīt krēslā*). Es zaudēju. Slikti spēlēju. Es nevarēju atgūt zaudēto. (*Viņš izstaipās.*) Rīt... (*Viņš pieceļas, viņš ir tikko pamanījis kaut ko uz kamīna.*) Skat...

Marsela (*krītot izmisumā*). Viņa izgāja no istabas un nolika to visu... Nāc, Žak, es tevi līdzu!

Dēls (*paņem aproces un naudu un noliek to visu uz galda.*) Es nespēju šonakt gulēt, muļķe. Kurš to spētu?

Marsela (*izmisumā*). Ko es viņai teikšu? Ja viņa pamostas un neko neatrod?

Dēls. Viņa neko nejautās. Viņa ir atstājusi to, lai es paņemu. Aproces un naudu. Viņa to atveda man... (*Viņam ienāk prātā kāda doma, viņš pienāk pie Marselas.*) Atdod to, ko paņēmi.

Marsela (*raud un izvelk naudas žūksni no kabatas*). Tu atgriezīsies tur... tu visu zaudēsi... Rīt viss sāksies no jauna, tā pati dziesma... nebūs, ko ēst... Vienīgo reizi, Žak, es tevi lūdzu... Nāc...

Dēls ir visu ielicis kabatā. Viņš atsāk staigāt turp un atpakaļ pa istabu.

Dēls (*šņukstot*). Esmu nelaimīgs.

Marsela (*ļoti maigi*). Es zinu... Es tevi mīlu, Žak... Es tevi lūdzu... paliec... šo pēdējo nakti... Tu viņu vairs neredzēsi... šī ir pēdējā reize...

Dēls. Nē. (*Pauze.*) Es viņai saku pavisam ko citu, bet viņa bija slikta māte – tā ir taisnība. Viņa to zina. Mēs abi to zinām. Maita, īsta maita... Es biju viņas sliktā rīcība. Viņa ir manas glēvās dzīves vienīgā lieciniece, un viņa drīz mirs. (*Pauze.*) Tās ir beigas. Šoreiz tās ir beigas. (*Pauze.*) Es beidzot varu uzelpot.

Marsela (*noteikti*). Nedari to, Žak. Neej tur.

Dēls (*dusmīgs*). Vai tu zini, kas ir takta izjūta? Takta izjūta nozīmē radīt viņai riebumu pret savu dēlu uz visiem laikiem, tu saproti?

Marsela (*smaidot, izsmējīgi un nicinoši*). Ej, puika! Melis! Liekulis! Ak, cik tas ir šausmīgi...

Dēls. Es laimēšu! Idiote!

Marsela. Neiespējami... Tas nav iespējams...

Dēls (*pēkšņi laipns*). Tev būs konservi, ar kuriem aplenkumā varēs izdzīvot gadu, neuztraucies.

Marsela vairs nemaz neraud. Viņa skatās uz viņu. Viņš pienāk pie viņas.

Marsela. Cik tu esi vājš, ak, dievs! Patiešām... viņai nav jāzina, cik ļoti!

Dēls. Mieru, mazulīt, ja tā nebūtu, tev būtu jāvēcas prom tūlīt pat... Saproti?

Marsela (*vēsi*). Piedod...

Dēls (*skaidro*). Es tikko zaudēju, man rokās iekrīt piectūkstoš franku, un tu gribi, lai es mierīgi dotos pie miera un krāktu?

Marsela (*mainījusies; ļoti vēsi*). Es neko negribu, tas ir tā cilvēka, kāds tu esi, mātes dēļ...

Dēls (*tomēr mēģinot viņu pārliecināt*). Mana māte zina, ka esmu nelaimīgs. Viņa ir atbraukusi, lai uzzinātu, kāpēc esmu nelaimīgs. Vai tas ir pārāk sarežģīti, lai tu saprastu?

Marsela. Jā.

Iestājas klusuma brīdis, īss. Marsela ir vēsa, vienaldzīga.

Marsela. Tu domā, ka viņa tic savām iedomām par fabriku, vai arī viņa zina patiesību?

Dēls. Kāpēc tas tevi interesē?

Marsela (*vēsi, gandrīz izaicinoši*). Kāpēc ne? Es vienkārši apvaicājos.

Dēls. Fabrika jau gadu ir nacionalizēta. Mīmī ir direktoru padomē. Varēja izvēlēties vai nu šo, vai atgriešanos dzimtenē. Mīmī viņai stāsta pasakas... bet viņa visu zina. (*Viņš pieceļas, turpinot runāt, it kā lai parādītu, ka viņš gatavojas iet. Marsela nemēģina viņu aizkavēt.*) Viņa zina visu par... visu. Viņa to visu šeit atstāja, jo zināja, ka es to paņemšu... Lai man sagādātu prieku, saproti? Un arī lai nebūtu šaubu, ka nav nekādu cerību... es tev zvēru! (*Pauze.*) Vai saproti? Es tev zvēru...

Marsela (*paliekot nesatricināma un cieši skatīdamās uz viņu*). Rīt es aiziešu. Es tevi atstāšu vienu. Tev nevajadzēs vairs atkārtot, ka man jāiet prom.

Dēls (*izsists no līdzsvara*). Kā vēlies. (*Pauze.*) Kas ar tevi noticis?

Marsela (*maigi, pieskaroties savai sejai, tad sirdij, it kā būtu pārsteigta*). Pārmaiņas... Tās mani ir pilnīgi apdullinājušas... te... pēkšņi... tas ir viss.

Dēls (*ciniski*). Es tev riebjos, mīlulīt?

Marsela (*joprojām tai pašā stāvoklī*). Jā.

Dēls (*mēģina vēlreiz*). Visi pasaules bērni rīkotos tāpat kā es šovakar, ja viņi būtu audzināti tā, kā mani audzinājusi viņa.

Marsela (*joprojām tai pašā stāvoklī*). Jā. Pareizi.

Dēls (*pēc pauzes, pienāk pie viņas, maigi*). Pasaki man kaut ko...

Marsela (*lēni, it kā pasludinot spriedumu*). Tu esi tieši tāds bērns, kādu viņa gribēja tevi izaudzināt.

Dzīvokļa dziļumā dzirdams troksnis. Īss klepus. Neliela rosība. Dēls ātri iziet, uz pirkstgaliem. Marsela sāk klusi raudāt, viņa joprojām sēž uz dīvāna. Pēc brīža parādās māte halātā, izmocīta, mati atrisuši.

Māte. Jūs runājāt?

Marsela (*saņemas*). Nē, kundze...

Māte. Man šķita... Ak, šīs naktis... Es atkal pamodos un nezināju, kur atrodos. Mans dēls, kur viņš ir?

Marsela (*piesardzīgi*). Viņš bija atgriezies. Pēc tam aizgāja. Bet viņš atkal atnāks, neuztraucieties.

Māte (*dīvaini viegli*). Cik naktis kļūst garas manā vecumā! Kādas muļķības! Cik ir pulkstenis?

Marsela. Divdesmit pāri diviem.

Māte dodas uz kamīna pusi, noglauda to ar roku.

Māte. Skat, kā!...

Marsela (*pieceļas*). Kundze, atvainojiet, jums vajadzētu atkal atgulties, mēģināt vēl pagulēt...

Māte (*pēkšņi nogurusi*). Jā... Es mēģināšu. Bet, redziet, lai kad es eju gulēt, kādā noteiktā nakts brīdī miegs pazūd pavisam... tas pazūd kā nebijis, it kā es turpmāk spētu bez tā iztikt...

Marsela (*ļoti maigi*). Tāpat kā jūsu dēlam, kundze.

Māte (*klusī*). Ai, mans dēls...

Marsela. Jūsu dēls?

Māte (*vēsi*). Mans dēls, vai viņš laimēja?

Marsela (*saspringstot*). Nē, kundze.

Māte. Viņš, mans bērns, taču dažreiz laimē, tāpat kā citi, jā vai nē?

Marsela. Ak, jā, kundze, protams... un tad uz šīs zemes nav laimīgāka cilvēka par viņu...

Viņas abas smaida.

Māte (*vēlas uzzināt vairāk*). Vai viņš laimē biežāk nekā citi, vismaz pēc jūsu domām, mazulīt?

Marsela (*svārstoties*). Retāk, man šķiet... Viņš bieži zaudē, nabaga Žako!

Māte. Kāda netaisnība! Taču neviens pie tā nav vainīgs, vai ne?

Marsela. Taisnība...

Māte vilcinās un tad uzdod jautājumu.

Māte. Viņš aizgāja spēlēt, vai ne, jaunkundz? Pasakiet man.

Marsela. Jā, kundze.

Māte (*apsēžas, nogurusi*). Tas nav tik daudz naudas jautājums, saprotiet... Tomēr, ja jūs zinātu, cik ilgs laiks bija vajadzīgs, katru dienu izņemot nedaudz naudas no Mimī kases...

Klusums. Marsela ir atkal sākusi raudāt.

Marsela. Ak, kundze... Jūs esat skumja...

Māte. Nē, neesmu... nē...

Marsela. Viņš atnāks, kundze, neuztraucieties. Mēs jūs aizvedīsim uz lidostu pusvienpadsmitos. Šajā laikā var gadīties sastrēgumi. (*Viņa raud un turpina runāt nezin ko, visu, kas nāk prātā.*) Tātad pa telefonu jāizsauc taksometrs... Viņš atgriezīsies, neuztraucieties, kundze, es jūs lūdzu. Liekas, ka viņš nekad nenāks atpakaļ... Taču viņš vienmēr atgriežas.

Māte. Es to zinu, nomierinieties, jaunkundz. Viņš mani vairs ne ar ko nespēj pārsteigt. Tātad tas notiek tā – atkal atrast savu bērnu, atkal viņu redzēt, atkal redzēt... Mani pārsteidz... kā lai to pasaku?... viņa uzvedības nemainīgums. Viņš mani jau vienreiz izputināja, vai viņš jums ir to teicis? Viņš rīt sāks visu no jauna ar to pašu... ilūziju, ka no tā būs kāds labums... (*Pauze.*) Izbeidziet taču beidzot raudāt! No tā nav nekāda labuma – pat tāda, kādu to parasti iztēlojas...

Marsela (*joprojām raud*). Piedodiet, kundze.

Māte (*sev pašai*). Viņš cieši turas pie savas ilūzijas, pie savas kļūdas, tāpat kā citi... pie citām lietām. Kurš cits savu laiku tērē tik mērķtiecīgi? Tik nevainojami? Neviens. Visa bagātība pazustu vienā mirklī... lai no kurienes... tā būtu... vai tā būtu milzīga, vai ne... Viņš to paņemu un ar vienu rokas mājienu – vienā mirklī! – viņš to visu iemestu jūrā.

Marsela (*kas visu ir dzirdējusi un joprojām raud*). Viņš laimēs, kundze, es jums zvēru, jūs redzēsiet...

Māte (*šūpo galvu*). Nē... rīt viss atkal būs tieši tāpat, kā bijis, vai ne? Viņš zaudēs... (*Viņu aizkaitina tas, ka Marsela turpina raudāt.*) Beidzot taču jāaizmirst, ka jums varēja būt māte! Pamēģiniet! Kādēļ dzīvot ar šo nožēlu, tas nav normāli.

Marsela. Kundze, es raudu tādēļ, ka jūs zinājāt, ka viņš izdarīs to, ko viņš izdarīja! Jūs tā rīkojāties tīšām. Jūs visu zinājāt.

Māte (*gaužoties, bet vienlaikus bargi*). Labi! Par laimi es braucu projām, mazulīt, jūs zināt... Jūs tiešām esat pietiekami pieaugusi, lai tā uzvestos. (*Pauze.*) Jūs kļūdaties tikai par vienu mazu sīkumiņu – es nezināju visu precīzi... (*Ļoti skaidri, atsvešināti.*) Es nebiju pārliecināta... līdz galam...

Marsela (*lūdzoši*). Kundze, atvainojiet, ka es jums to pateicu... Atdot viņam to visu šādi vai citādi – tas būtu bijis gluži tas pats... Tad kāpēc jūs izvēlējāties šo veidu?

Māte (*it kā no tālienes, izmisusi*). Es īsti nezinu. Lai viņam nebūtu man jāsaka tie šausminošie paldies... Lai tas būtu... negaidīts atradums... mazs brīnums... aizmiršanās... šajā tuksnī. (*Gara pauze – viņa skatās uz Marselu.*)

Marsela (*raud, raud*). Kundze, jūs esat nekrietna...

Māte. Jā. Kādu dienu arī jūs pieredzēsiet šī stāvokļa laimi un postu. (*Viņa pieceļas, pieiet pie loga, atgriežas, atkal apsēžas, klusē. Saka sev.*) Es aizbraukšu, jo manai klātbūtnei šeit nav nekādas nozīmes, tā ir nesvarīga, tā nepadara nevienu ne priecīgu, ne laimīgu, bet tikai traucē, šausmīgi traucē...

Marsela. Kad viņi vēl ir mazi...

Māte (*žests*). Ak!... (*Klusums.*) Bet jūs par viņiem aizmirstat. Man nav viegli, kad es viņu atkal redzu koku lapotnē pavasarī... kā viņš ēda... šis izaicinājums ... Es cenšos, bet es gandrīz neko vairs neredzu, es vairs nedzīrdu viņa balsi... Lūk, tā... iedodiet man padzerties, mazulīt, man naktī slāpst, man slāpst... Lūk... no tā brīža, kad neko neatceramies... kādēļ gan viņi bija jārada?

Marsela aiziet uz virtuvi.

Māte (*viena*). Ja es paliktu, viņam būtu mani jānogalina, un es viņu saprastu.

Marsela ienāk ar ūdens glāzi.

Māte (*dzer un noliek glāzi*). Es tomēr iešu atgulties.

Marsela. Jā, mēģiniet. Pēc stundas viņš atgriezīsies.

Māte (*pēc klusuma brīža*). Vai mans dēls zina, ka es braucu projām?

Marsela. Jā.

Māte. Viņš saprot – kāpēc, vai ne?

Marsela (*stīvi, ar piepūli*). Viņš saprot, kundze.

Māte (*kā sastingusi*). Kādēļ lai gaidu? Rītdienas ceļojums būtu bijis šausmīgs. Padomājiet par to, jaunkundz, padomājiet, kāds varētu būt bijis rītdienas ceļojums!

Marsela. Taisnība... Ak, cik tas ir šausmīgi!

Māte. Pēdējoreiz, pirms pieciem gadiem, viņš mani aizkavēja vairākas dienas... (*Viņa ar grūtībām pieceļas un sper pāris soļus, aplūkojot istabu, kur dzīvo viņas bērns. Pēc tam viņas skatiens atduras pret Marselu.*) Mazulīt, mēģiniet nomainīt nodarbošanos...

Marsela. Par vēlu... Es neprotu darīt neko citu savā vecumā... Nav tādu, kas to spētu, es neesmu redzējusi.

Māte. Vai esat pārliecināta?

Marsela. Esmu pārliccināta. Es esmu tāda pati kā viņš, es negribu strādāt.

Māte. Man žēl, saprotiet, bet es neko nevaru darīt jūsu labā, nedz arī kāda cita labā. Sirds dziļumos esmu pārliccināta, ka jūs abi darāt pareizi, tā dzīvodami ... Jūs varat to darīt... Ir vajadzīgs spēks, lai pieņemtu to, ka tev nav svara, lai eksistētu tik viegli, nepastāvīgi, sevi neapgrūtinot... kā kaķi... (*Klusums.*) Bet viņš, es domāju, ka jums viņš jāatstāj... ka jums jāiet no šejienes projām...

Marsela (*vairs neraud*). Tas ir izlemts. Rīt es aizeju.

Māte (*pārsteigta*). Rīt... tāpat kā es... Kas ar viņu notiks?

Marsela. Viņš tiks galā. (*Lēni.*) Tieši tāds viņš jums patīk vislabāk – vientuļš un nožēlojams.

Māte. Saprotiet mani pareizi – ja esmu jums to visu stāstījusi, tas nenozīmē, ka nelepojos ar viņu... Gluži pretēji – es lepojos ar savu dēlu, lepojos...

Marsela. Kundze, apklustiet, es jūs lūdzu.

Māte (*pēdējā mīlestības uzplūdā*). Ja jūs zinātu, citi blakus, tie citi, lupatas, padomdevēji, kungi... dārgos apģērbos... ordeņu kavalieri... dārgās automašīnās... ar lauku mājām... idioti... darba darītāji, vārdu sakot... un sievas, un dzīvokļi, un atvaļinājumi, un bērni, muļķu bari... prasības... Viņi izrīko kalpus, galds ir uzklāts, brokastis gultā, viņi brauc uz Itāliju, tas ir pretīgi, tas ir pretīgi, tas ir derdzīgi, derdzīgi... Paskatieties – viņiem blakus ir šis jaunais cilvēks, šis bērns, šis... princis, jā... mans bērns...

Marsela. Kundze, es jūs lūdzu, klusējiet.

Māte. Es klusēšu, mazulīt... Neskumstiet par mani. Es neskumstu. Paskatieties uz mani. Es jums smaidu. (*Marsela aizsedz seju ar rokām.*) Es ciešu tikai no viena, no maza sīkuma, tas nav nekas īpašs, neuztraucieties... No tā, ka es esmu vienīgā, kas izjūt šo lepnumu par viņu, ka es nevaru dalīties tajā ne ar vienu, pat ar jums ne, un ka es nomiršu un pēc tam neviens vairs to neizjutīs... Tas ir vienīgais pasaulē, kas man dara sāpes, kad par to domāju, tas ir viss...